

Utlåtande 2008:67 RVII (Dnr 325-5263/2007)

Revidering av riktlinjer för adoptionsärenden

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Reviderade riktlinjer för adoptionsärenden godkänns med beaktande av vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Ulf KristerSSon anför följande.

Ärendet

På initiativ av socialborgarrådet har socialtjänstnämnden gett socialtjänstförvaltningen i uppdrag att revidera stadens riktlinjer för internationella adoptioner. De reviderade riktlinjerna ska, enligt socialborgarrådets rekommendationer, inkludera regler som markerar vikten av nätverket kring den som söker adoptionsmedgivande, tydliggöra åldersfrågans roll inför ansökan om adoption, specificera hanterandet av frågor om överklagande och rättslig prövning av medgivandebeslut samt markera och uppmuntra blivande adoptionsföräldrar att skaffa kompletterande och långsiktig kunskap om adopterade barns utsatthet och behov av stöd även senare i livet.

Stadens nu gällande riktlinjer för socialtjänstens hantering av adoptionsärenden antogs av kommunstyrelsen den 17 januari 2001. En enkel uppdatering skedde den 1 januari 2005. Förändringarna i övrigt handlar om skyldighet att anordna personligt informationssamtal, personlig lämplighet och ålder på den sökande, nätverkets betydelse samt uppföljning och erbjudande om fortsatt stöd under barnets uppväxt. Vidare har riktlinjerna anpassats med Regeringsrättens dom den 12 december 2007.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och samtliga stadsdelsnämnder.

Stadsledningskontoret anför att förslaget till reviderade riktlinjer är väl genomarbetat. Förslaget har tydligt anpassats till den lagändring gällande obligatorisk adoptivutbildning som trädde i kraft 1 januari 2005.

Bromma stadsdelsnämnd anser att de ändringar och förtydliganden som föreslås i revideringen av gällande riktlinjer för adoptionsärenden är positiva och ställer sig i stort bakom dem. De föreslagna förändringarna samt de flesta förtydliganden som gjorts, kommer att bidra till att ytterligare öka kvaliteten i hela adoptionsprocessen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att de reviderade riktlinjerna är väl genomarbetade, tydliga och bra. Det förtydligade barnperspektivet är mycket positivt och förstärks genom skrivningen att ”inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om medgivande fattas”. Att adoptera barn är ingen rättighet i det svenska samhället utan en adoption handlar om barnets rätt att få föräldrar.

Farsta stadsdelsnämnd anser att den utveckling där all utredning kring barn har fått en tydligare inriktning mot barnperspektivet är positiv.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anför att revideringen av riktlinjerna motsvarar ett behov i den dagliga handläggningen av adoptionsärenden och välkomnas därför. De ändringar som gjorts vad gäller hur handläggningen ska ske stärker barnperspektivet, vilket också framhålls genom att riktlinjer betonar att adoptionen handlar om barnets rätt att få föräldrar och att inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut fattas om medgivande. Detta är en positiv förändring jämfört med den tidigare skrivningen om att adoptionen skulle vara ”till fördel för barnet”.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att de föreslagna förändringarna i riktlinjerna är positiva. Särskilt positivt är att högsta ålder för adoptanter blivit tydligare. Socialtjänstnämnden har beslutat att termen givarland byts ut mot ursprungsland vilket också stadsdelsnämnden ställer sig bakom.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det är positivt att likställighet i staden eftersträvas när det gäller handläggningen av adoptionsärenden. Det är också av största värde att det är barnperspektivet som står i fokus för riktlinjerna.

Norrmalms stadsdelsnämnd anför att allt väsentligt i de föreslagna riktlinjerna är positivt. Det är bra att de sökande bör ha genomgått den nu obligatoriska föräldrautbildningen innan ansökan om medgivande registreras. Nämnden tycker också att det är bra att det i riktlinjerna anges att utredningen därefter ska påbörjas senast inom tre månader. På det sättet garanteras de sökande sannolikt att behandlas på ett mera likartat sätt oberoende av stadsdelstillhörighet.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att förslaget till riktlinjer är väl genomarbetat och ger god ledning till handläggare i adoptionsärenden.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd anför att de nya formuleringarna gällande åldersfrågan är tydligare och att de som helhet instämmer i de föreslagna riktlinjerna.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att det är av yttersta vikt att barnets behov och att barnperspektivet vid adoption stärks ytterligare. Det är nödvändigt och betydelsefullt att det fastslås att barnets behov och intresse skall gå före allt annat vid beslut om medgivande. Den nämnd som har ansvaret för medgivande och samtycke skall även ansvara för uppföljningsrapport.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att förslaget till reviderade riktlinjer för adoptionsärenden är bra och tydliga och kommer att vara ett gott stöd vid den fortsatta handläggningen men kan komma att kräva ökade resurser.

Södermalms stadsdelsnämnd anför att förslaget till nya riktlinjer i stort sett är bra.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att de föreslagna riktlinjerna i huvudsak är positiva. Det är viktigt att barnperspektivet förstärks och att rutinerna för handläggningen av adoptionsärenden förtydligas, inte minst mot bakgrund av ändrad lagstiftning och rättspraxis.

Östermalms stadsdelsnämnd anför att det är mycket positivt att barnperspektivet förstärks så att barnets behov är centralt i bedömningen av den/de sökandes lämplighet och att nämnden instämmer överlag i förslaget till reviderade riktlinjer.

Mina synpunkter

Målsättningen med den nu genomförda revideringen av riktlinjerna har i huvudsak varit att inarbeta regler som markerar vikten av nätverket kring dem som söker adoptionsmedgivande, att tydliggöra åldersfrågans roll inför ansökan om adoption, att specificera hanterandet av frågor om överklagande och rättslig prövning av medgivandebeslut samt, att markera och uppmuntra bli-

vande adoptivföräldrar att skaffa kompletterande och långsiktig kunskap om adopterade barns speciella utsatthet och behov av stöd även senare i livet.

Målet har också varit att stärka likställigheten över hela staden samtidigt då det i dagsläget finns möjlighet att göra olika tolkningar, och därmed olika bedömningar, när det gäller handläggning av adoptionsärenden.

Revideringen har även syftat till att skapa tydligare fokus på barnperspektivet än tidigare.

Förslaget har anpassats till den lagändring gällande obligatorisk adoptivutbildning som trädde i kraft 1 januari 2005 samt efter Regeringsrättens domar per den 12 november 2007 (mål nr 570-07 och 828-07) som slår fast vilken bedömning av de sökandes ålder som ska gälla.

Regeringsrätten hänvisar i sin dom även till RÅ ref. 67, vari påtalas i förarbetena att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år, men att undantag kan göras om en av sökandena är något äldre än 42 år. Undantag kan även göras vid adoption av ett syskon eller om det gäller adoption av ett känt barn, såsom släktingbarn eller sommarbarn.

Ett medgivande är alltid tidsbegränsat till två år. Efter den tiden ska ett förnyat medgivande prövas. Även vid ett förnyat medgivande behövs emellertid ett förtydligande angående ålderns betydelse.

Min uppfattning är att åldern är en viktig faktor vid den sammanvägda bedömningen inför beslut om avslag eller medgivande av adoption och därför är det mycket positivt att det nu är klarlagt vad som gäller rent juridiskt i åldersfrågan. Samtidigt vore det olyckligt om konsekvenserna av dessa domar innebär minskade möjligheter för äldre barn att bli adopterade av svenska föräldrar. Därför anser jag att socialtjänstförvaltningen nog ska följa utvecklingen för adoptioner av just äldre barn.

I de nya riktlinjerna anges att utredning ska påbörjas senast inom tre månader efter ansökan inkommit. Jag anser att det är bra med en tidsgräns eftersom det bidrar till att tydliggöra processen.

Den obligatoriska föräldrautbildningen för dem som ska adoptera släktingbarn bosatta utomlands bör anpassas så att de svarar mot de behov som skiljer sig från övriga blivande adoptivföräldrar.

Informationsprocesserna behöver ses över och förbättras vilket de nya riktlinjerna bidrar till. Ett tydligare samarbete med adoptionsorganisationerna behöver säkerställas så att relevant information förmedlas till de sökande. Stadsdelsförvaltningarna behöver till exempel informera tydligare om adoptionsorganisationernas väntetider och krav. Det finns för många exempel från verkligheten där handläggarna på familjerätten har dålig och ofta felaktig information om de olika organisationerna.

För att i så stor omfattning som möjligt förhindra att adoptioner genomförs på felaktiga grunder är det viktigt att staden har väl fungerande rutiner för att följa upp, utreda och dra lärdomar av adoptioner där det i efterhand visat att det funnits brister i utredningsarbetet.

Formuleringen ”givarland” är olycklig i adoptionssammanhang. I stadens nya riktlinjer byts den därför i förekommande fall ut till ”ursprungsland”.

För att säkerställa likställigheten och kvaliteten i handläggningen av adoptionsärenden bör riktlinjerna användas i kombination med ”Socialstyrelsens allmänna råd om adoption” samt det studie- och handledningsmaterial som Socialstyrelsen och Myndigheten för internationella adoptionsfrågor har utarbetat.

Sammanfattningsvis anser jag förslaget till reviderade riktlinjer är väl genomarbetat och att de förändringar och förtydliganden som gjorts kommer att bidra till förbättrade adoptionsprocesser i Stockholms stad.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Riktlinjer för handläggning och dokumentation av adoptionsärenden

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Roger Mogert* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande.

1. I huvudsak bifalla de föreslagna ändringarna i riktlinjerna
2. I riktlinjerna tillägga att när skäl finns kan medgivande till adoption ges till sökande som har högre ålder än den rekommenderade
3. Därutöver anföra följande.

Det är mycket bra att barnperspektivet nu stärks i riktlinjerna för adoptionsärenden, genom skrivningen ”Ett krav är att inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om adoption fattas”. En adoption handlar om barnets rätt att få föräldrar, inte om den vuxnes rätt att adoptera. Det är därför önskvärt att den verklighet som föräldralösa barn runt om i världen lever i ges en större tyngd när barnkonventionen tolkas i samband med adoptioner.

De personer som ska provas som möjliga adoptivföräldrar ska självklart bemötas på samma sätt i alla stadsdelsnämnder. Utredningarna ska vara uppbyggda efter samma principer och ingen stadsdelsnämnd ska kunna skaffa sig ett eget förhållningssätt

eller egen kultur utifrån handläggarnas synpunkter. Kunskap om barns behov och utveckling ska vara basen i de utredningar som görs.

Samtidigt är det viktigt med stor respekt för de sökande. Att bli bedömd utifrån om man ska godtas som blivande föräldrar eller inte är mycket känsligt. Ekonomi, ålder, arbete, erfarenhet av barn och nätverk ska vägas in men även kvinnors och mäns förmåga till empati, kärlek till ett barn och förmåga att sätta barnet i centrum. Forskarna är idag ense om anknytningens betydelse för barns utveckling, just därför måste de adopterade barnens behov av stabila, kärleksfulla och flexibla föräldrar oavsett kön garanteras.

Av de parametrar som ska vägas in är åldern en av flera. Ålder bör dock inte vara viktigare än exempelvis erfarenhet av barn, tillgång till ett gott socialt nätverk och förmågan att skapa nära och varaktiga relationer. Det är mycket möjligt att bedömningen oftast visar att äldre personer inte bör godtas som adoptionsföräldrar, men det är fel att den som uppnått en viss ålder förbjuds att bli prövad som möjlig förälder. Dessutom är det viktigt att slå fast att könet på den äldre parten inte ska ha betydelse för bedömningen när ett par vill adoptera barn. Den individuella bedömningen måste därför vila på ett brett underlag och inte fokusera på ålder.

Regeringsrätten framhåller i sin dom att det är viktigt att åldersstrukturen i adoptivfamiljen inte allt för mycket skiljer sig från de flesta familjers. Då måste man betänka att det i Stockholm i dag är mycket vanligt att skaffa barn när åtminstone den ena föräldern är betydligt äldre än de åldersgränser som anges i riktlinjerna.

Vi delar socialborgarrådets synpunkter att socialtjänstförvaltningen noga ska följa utvecklingen för adoptioner av äldre barn, eftersom det vore olyckligt om det blir svårare för äldre barn att bli adopterade av svenska föräldrar. Uppföljningen bör även gälla vilka bedömningar som görs när funktionshindrade barn adopteras och när barn adopteras samtidigt med ett syskon eller en tvilling. Riktlinjerna fokuserar på internationella adoptioner men vi vill understryka att samma kriterier bör gälla för inhemska adoptioner. Detta bör förtydligas i kommande översyn av riktlinjerna.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

Reviderade riktlinjer för adoptionsärenden fastställs med beaktande av vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 16 april 2008

På kommunstyrelsens vägnar:
CARIN JÄMTIN

Ulf Kristersson

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Tomas Rudin, Roger Mogert och Teres Lindberg* (alla s), *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

På initiativ av socialborgarrådet har socialtjänstnämnden gett socialtjänstförvaltningen i uppdrag att revidera stadens riktlinjer för internationella adoptioner. De reviderade riktlinjerna ska, enligt socialborgarrådets rekommendationer, inkludera regler som markerar vikten av nätverket kring den som söker adoptionsmedgivande, tydliggöra åldersfrågans roll inför ansökan om adoption, specificera hanterandet av frågor om överklagande och rättslig prövning av medgivandebeslut samt markera och uppmuntra blivande adoptionsföräldrar att skaffa kompletterande och långsiktig kunskap om adopterade barns utsatthet och behov av stöd även senare i livet.

Stadens nu gällande riktlinjer för socialtjänstens hantering av adoptionsärenden antogs av kommunstyrelsen den 17 januari 2001. En enkel uppdatering skedde till den 1 januari 2005. Förändringarna i övrigt handlar om skyldighet att anordna personligt informationssamtal, personlig lämplighet och ålder på den sökande, nätverkets betydelse samt uppföljning och erbjudande om fortsatt stöd under barnets uppväxt. Vidare har riktlinjerna anpassats med Regeringsrättens dom den 12 december 2007.

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 10 december 2007 att

1. Socialtjänstnämnden godkänner för egen del i huvudsak föreslagna ändringar av riktlinjerna för handläggning av adoptionsärenden.
2. Socialtjänstnämnden föreslår att kommunstyrelsen beslutar anta förslaget att gälla för socialtjänsten i Stockholms stad.
3. Socialtjänstnämnden anför därutöver följande:

Formuleringen "givarland" byts i förekommande fall ut till "ursprungsland".

Redan innan den första personliga kontakten handläggaren har med den/de adoptionssökande, bör staden ha skickat ut MIA:s oberoende skrift "Så går det till att adoptera" samt deras information om de olika svenska auktoriserade adoptionsorganisationerna. På så sätt erhåller alla blivande adoptanter likvärdig och opartisk information från ansvarig myndighet.

Stadsdelsförvaltningen ska informera om "adoptionsorganisationernas väntetider och krav". Här finns exempel från verkligheten där handläggarna på familjerätten har dålig och ofta felaktig information om de olika organisatio-

nerna. Ett tydligare samarbete med dessa behöver säkerställas så att relevant information förmedlas till de sökande.

För att i så stor omfattning som möjligt förhindra att adoptioner genomförs på felaktiga grunder är det viktigt att staden har väl fungerande rutiner för att följa upp, utreda och dra lärdomar av adoptioner där det i efterhand visat att det funnits brister i utredningsarbetet.

Stadens riktlinjer är anpassade efter Regeringsrättens domar per den 2007-11-12 (mål nr 570-07 och 828-07) som slår fast vilken bedömning av de sökandes ålder som ska gälla. Domarna innebär att medgivanden inte bör ges till personer som vid ansökningstillfället är äldre än 42 år, men att undantag kan göras. Vi anser att det vore olyckligt om konsekvenserna av dessa domar innebär minskade möjligheter för äldre barn att bli adopterade av svenska föräldrar. Socialtjänstförvaltningen bör därför noga följa utvecklingen för adoptioner av just äldre barn.

Reservation anfördes av vice ordförande Karin Rågsjö (v) och ledamoten Gertrud Brorsson (mp), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av ersättaren Cecilia Önfelt (c), *bilaga 1*.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 november 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Den 7 maj 2007 fick socialtjänstförvaltningen social- och arbetsmarknadsrotelns uppdrag att revidera riktlinjerna för internationella adoptioner. De reviderade riktlinjerna ska, enligt socialborgarrådets rekommendationer, inkludera regler som markerar vikten av nätverket kring den som söker adoptionsmedgivande, tydliggöra åldersfrågans roll inför ansökan om adoption, specificera hanterandet av frågor om överklagande och rättslig prövning av medgivandebeslut och markera och uppmuntra blivande adoptivföräldrar att skaffa kompletterande och långsiktig kunskap om adopterade barns speciella utsatthet och behov av stöd även senare i livet.

Översikt av föreslagna ändringar och förtydliganden

Förstärkning av barnperspektivet

Det är samhällets skyldighet att så långt det är möjligt garantera att barnet kommer till föräldrar som är förberedda och väl lämpade att ta hand om det. I de nu gällande riktlinjerna står det skrivet att adoption ska vara till fördel för barnet. Härmed föreslås att barnperspektivet förstärks så att det står skrivet att *inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om medgivande fattas*. Riktlinjerna föreslås utökas med förtydligande tillägg gällande adoptivbarns hälsa och utveckling samt troliga behov av stöd under uppväxten. De allra flesta adoptivbarn hämtar sig efter svåra förhållanden

under sin allra första levnadstid och utvecklas väl, men många adoptivbarn har betydligt mer långtgående behov än andra barn. Det är viktigt att de/den sökande på olika sätt skaffar sig god inblick vad gäller adoptivbarns hälsa, utveckling och behov både på kort och lång sikt, och att samhället tar ansvar för att så långt det är möjligt ser till att så sker.

Obligatorisk adoptivföräldrautbildning vid internationell adoption

Det föreslås i riktlinjerna att sökanden bör ha genomgått adoptivföräldrautbildningen *innan* medgivandeutredningen inleds. Detta för att föräldrautbildningen kommer att väcka tankar och funderingar som förhoppningsvis leder till fortsatt diskussion med närstående, och senare med hemutredaren inom ramen för utredningen, om den/de sökande väljer att gå vidare i adoptionsprocessen. Ett annat viktigt syfte med att avvakta, är att den sökande ska fatta ett väl genomtänkt beslut om att adoptera, innan sökanden registreras och medgivandeutredning startas. I sammanhanget är det viktigt att påpeka att det inte finns någon väntelista till stadens adoptivföräldrautbildning, då nya utbildningar startar regelbundet, och att gjorda utvärderingar visat på nöjda kursdeltagare.

Tydliga handläggningsrutiner

Ärendegången har tydliggjorts i syfte att öka likställigheten i staden. Schematiskt kan processen beskrivas som följer;

Sökanden kontakter sin stadsdelsförvaltning för att han/hon vill adoptera.

Sökanden inbjuds till ett personligt informationssamtal och upplyses om adoptionsprocessen, om kravet på föräldrautbildning, innehållet i hemutredningen och adoptionsorganisationernas väntetider och krav, utdelning av diverse tänkvärd material, av anmälningsblankett till utbildningen och blankett för ansökan om medgivande m.m.

Sökande anmäler sig och deltar i anvisad adoptivföräldrautbildning.

Efter avslutad föräldrautbildning lämnar sökande in sin ansökan om medgivande till den stadsdelsförvaltning till vilken den sökande är del av. Kopia av kursintyget bifogas.

Utredning genomförs, dokumentation görs i paraplysystemet.

Stadsdelsnämnden fattar beslut om medgivande enligt 6 kap 12 § SoL, eller avslår ansökan om medgivande. Medgivandeutredningen avslutas.

Ny utredning inleds enligt 11 kap 1 § SoL gällande samtycke till fortsatt adoptionsförfarande. Utredningen avslutas efter att stadsdelsnämnden fattat beslut.

Uppföljningsrapport genomförs grundad på utredning enligt 11 kap 1 § SoL.

Ärendet avslutas när domstol fattat beslut i adoptionsfrågan och uppföljningsrapport avlämnats.

Sammanställning av fakta och bedömning av lämplighet

Medgivandeutredningen avslutas med att utredaren analyserar de uppgifter som framkommit under utredningen, och gör en professionell bedömning av sökandens lämplighet att ta emot ett barn för adoption. Det är av stor vikt att göra rätt från början och handlägga korrekt. Journal ska föras löpande under hela utredningstiden om vad som framkommer. Enbart det som är att betrakta som relevant fakta för frågan om medgivande ska dokumenteras i själva utredningsdokumentet. Förslaget till beslut ska

skrivas separat på en egen sida.

Ålderns betydelse vid beslut om medgivande

Mot bakgrund av de resonemang som förts under lång tid inom professionen gällande åldern hos den/de sökande och de rättsliga processer som förevarit under senare tid är det relevant att i stadens riktlinjer ange i detalj vad som gäller. I lagen nämns sökandes ålder som en viktig faktor vid bedömning av lämplighet. Sökandes ålder ska utan undantag relateras till det okända barnets ålder, och adoptivbarnets behov av särskilda omsorger och uthållighet över det vanliga från sina föräldrar, både i nuläget och på femton till tjugo års sikt. Hög ålder hos dem som ansöker om att få adoptera kan inte kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn. Regeringsrätten slår i sin dom 2007-11-12, mål nr 570-07 och 828-07, fast att bedömningen av vilken betydelse de sökandes ålder har ska göras utifrån vad som angetts i förarbetena i regeringens prop. 2003/04:131 s.59-61. Regeringsrätten hänvisar i sin dom även till RÅ ref. 67, vari påtalas i förarbetena att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år, men att undantag kan göras om en av sökandena är något äldre än 42 år. Ett annat exempel då undantag kan göras är vid adoption av ett syskon eller om det gäller adoption av ett känt barn, såsom släktingbarn eller sommarbarn. Stadens riktlinjer föreslås härmed anpassas efter regeringsrättens dom 2007-11-12, mål nr 570-07 och 828-07.

Ensamstående som prövas för adoption

En annan aspekt av personlig lämplighet som analyserats mycket på senare år, är betydelsen av den/de sökandes nätverk. I de föreslagna riktlinjerna skrivs att förutom skriftliga uttalanden från referenterna, ska utredaren även ha personlig kontakt i form av möte och samtal med referenterna. Nätverkets betydelse för ensamstående sökanden har undersökts särskilt. Ensamstående föräldrar är ensamma i sitt föräldraansvar och kan därmed ha större behov av ett starkt och stabilt nätverk. Med anledning av detta föreskrivs i riktlinjerna att nätverket runt ensamstående sökanden ska vara extra gott och att deras referenter behöver vara väl införstådda med vilket behov av stöd från dem som kan komma att behövas både nu och senare under barnets uppväxt.

BBIC – Barns Behov I Centrum

För att kunna göra en professionell analys och bedömning av de tilltänkta föräldrarnas omsorgsförmåga samt resurserna i de sökandes familj och miljö bör samma överväganden göras som vid andra barnavårdsutredningar. Visserligen är barnets behov inte kända, men utredaren får utgå från att barnet vid en internationell adoption kommer att ha behov av särskilt stöd. Därmed måste också stora krav kunna ställas på adoptivföräldrarnas omsorgsförmåga. Som hjälpmedel bör verksamhetssystemet BBIC, Barns Behov I Centrum, användas.

Rutiner vid förslag till beslut om avslag

Vid ett eventuellt förslag till avslag från stadsdelsförvaltningens sida ska stadens jurister systematiskt konsulteras innan förslag till beslut om avslag avlämnas till stadsdelsnämnden. Detta för att undvika eventuella bakslag i domstol. Om stadsdelsnämnden inte delar professionens bedömning och ändrar ett negativt förslag till beslut, är det mycket betydelsefullt för de sökande att nämnden är särskilt välmotiverad i sitt

beslut, så att de sökandes möjlighet att kunna utses som adoptivföräldrar i givarlandet säkerställs. I fall då nämnden beslutar om avslag, och sökanden väljer att överklaga till länsrätten, kan det hända att länsrätten beslutar om medgivande. Sökanden har emellertid alltså samma medgivandeutredning, vilket kan utgöra problem för de sökande, som kan få svårt att bli utsedda som adoptivföräldrar i utlandet. Någon möjlighet att få sin medgivandeutredning reviderad, eller att hemlighålla vissa uppgifter i dokumenteringen finns dock inte enligt svensk lagstiftning. Det nödvändiga är att ansvariga handläggare, chefer och beslutsfattare gör rätt från början vad gäller handläggning, dokumentation och beslutsfattande, så att riskerna för sådana situationer minimeras.

Tillsyn efter att barnet anlänt

När det gäller tillsynsansvar föreslås en skärpning av texten från att utredaren bör göra hembesök när barnet har anlänt, till att utredaren ska göra hembesök. Detta för att se efter hur barn och föräldrar mår, och få en bättre kontakt med de familjer som behöver extra stöd.

Tillhandahållande av fortsatt föräldrastöd

Samhällets skyldighet att erbjuda adopterade och deras familjer stöd under hela barnets uppväxt har i Stockholms stad utformats genom inrättandet av den öppna förskolan Spira för adopterade barn (0-6 år) och deras föräldrar, samt ett särskilt resurscenter som kan ge råd, upplysningar och vägledning till adopterade och deras familjer. Dessutom finns inom Stockholm HVB/Barn och ungdom Duvnäs föräldrastöd, som erbjuder adoptivföräldrar stöd och hjälp till föräldrar som är oroliga över sitt barns beteende eller i frågor om anknytning.

Adoption av släktingbarn med hemvist utomlands

Avsnittet beträffande adoption av släktingbarn behövde också förtydligas, eftersom det numera är krav på adoptivföräldrautbildning för sökande som vill adoptera ett barn med hemvist utomlands. Ärendegången vid släktingadoption föreslås få följande händelseförlopp;

Sökanden kontaktar sin stadsdelsförvaltning för att han/hon vill adoptera.

Sökanden inbjuds till ett personligt informationssamtal och upplyses om adoptionsprocessen, om kravet på föräldrautbildning, innehållet i hemutredningen samt utdelning av diverse tänkvärt material, av anmälningsblankett till utbildningen, blankett för ansökan om medgivande m.m.

Sökande anmäler sig och deltar i anvisad adoptivföräldrautbildning.

Efter avslutad adoptivföräldrautbildning lämnar sökande in sin ansökan om medgivande till den stadsdelsförvaltning till vilken den sökande är del av. Kopia av kursintyget bifogas.

Utredning genomförs, dokumentation görs i paraplysystemet.

Stadsdelsnämnden fattar beslut om medgivande enligt 6 kap 12 § SoL, eller avslår ansökan om medgivande. Medgivandeutredningen avslutas.

Sökanden som erhållit medgivande uppmanas att kontakta myndigheten för internationella adoptioner, MIA, för att få prövat att förutsättningar föreligger att adoptionen kan genomföras med hänsyn till handlingar och förmedlingssätt enligt 4 § lagen om internationell adoptionsförmedling.

Ärendet avslutas när domstol fattat beslut i adoptionsfrågan.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och samtliga stadsdelsnämnder.

Innehållsförteckning

Sid

Stadsledningskontoret	
Bromma stadsdelsnämnd	
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	
Farsta stadsdelsnämnd	
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	
Kungsholmens stadsdelsnämnd	
Norrmalms stadsdelsnämnd	
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	
Skärholmens stadsdelsnämnd	
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	
Södermalms stadsdelsnämnd	
Älvsjö stadsdelsnämnd	
Östermalms stadsdelsnämnd	

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 mars 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att förslaget till reviderade riktlinjer är väl genomarbetat. Förslaget har tydligt anpassats till den lagändring gällande obligatorisk adoptivutbildning som trädde i kraft 1 januari 2005.

Stadsledningskontoret anser vidare att det är positivt att likställigheten i staden eftersträvas när det gäller handläggning av adoptionsärenden. Idag finns möjlighet till olika tolkningar, vilket även ger olika bedömningar. Det är viktigt att barnperspektivet fokuseras på ett tydligare sätt än tidigare.

Regeringsrätten hänvisar i sin dom även till RÅ ref. 67 vari påtalades i förarbetena

att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år, men att undantag kan göras om en av sökandena är något äldre än 42 år. Ett annat exempel då undantag kan göras är vid adoption av ett syskon eller om det gäller adoption av ett känt barn, såsom släktingbarn eller sommarbarn. Stadens riktlinjer föreslås anpassas efter regeringsrättens dom från den 12 november 2007, vilket stadsledningskontoret anser vara positivt, då denna innebär ett klargörande av vid vilken ålder ett medgivande ska ges. Ett medgivande är alltid tidsbegränsat till två år. Efter den tiden ska ett förnyat medgivande göras. Stadsledningskontoret menar att det även vid ett förnyat medgivande behövs ett förtydligande angående ålderns betydelse. Ålder är en viktig faktor vid den sammanvägda bedömningen.

I de nya riktlinjerna anges att utredningen ska påbörjas senast inom tre månader. Stadsledningskontoret anser att det är bra för den sökande med en tidsgräns. Förslaget till riktlinjer kan innebära något ökade krav på nämnderna, i och med att en tidsgräns sätts, och behov av att omprioritera arbetsuppgifter. Nämnden förutsätts hantera förändringen inom given ram.

Stadsledningskontoret anser att den obligatoriska föräldrautbildningen för dem som ska adoptera släktingbarn bosatta utomlands bör anpassas. Eftersom denna grupp har unika behov som skiljer sig från övriga blivande adoptivföräldrar.

Enligt stadsledningskontoret måste uppföljningen av fattade beslut förbättras samt att gjorda erfarenheter tillvaratas på ett systematiskt sätt. Detta förutsätter väl underbyggda beslut och tydliga krav på dokumentation.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att ställa sig bakom förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Tigerström m.fl. (m) och Karin Hanqvist m.fl. (s), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Isabel Smedberg-Palmqvist (fp), Lillemor Samuelsson (v) och Eie Herlitz (mp), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser i huvudsak positivt på de ändringar och förtydliganden som föreslås i revideringen av gällande riktlinjer för adoptionsärenden och ställer sig i stort bakom dem. Det är förvaltningens uppfattning att såväl de föreslagna förändringarna, som de flesta förtydliganden som gjorts, kommer att bidra till att ytterligare öka kvali-

teten i hela adoptionsprocessen. Barnperspektivet förstärks och både det inledande informationssamtalet och handläggningen av utredningarna om medgivande gynnas av att innehållet och upplägget i dessa har preciserats än mer.

Förvaltningen anser dock att riktlinjeförslaget skulle tjäna på att socialtjänstförvaltningen ser över det innehållsmässiga helhetsintrycket än en gång, eftersom innehållet delvis kan uppfattas som något rörigt. Uppprepningar förekommer och viss text kan behöva samordnas bättre. Det finns i riktlinjeförslaget en viss risk för missuppfattningar, t ex rörande när ansökan om medgivande måste inledas och dokumenteras. Förvaltningen önskar att beslut kommer att fattas om att den process som preciseras i riktlinjeförslaget ska utgöra *praxis* i Stockholms stad, även om den sökande har laglig rätt att kräva att utredningen om medgivande inleds innan avslutad föräldrautbildning.

För att minimera risken för missförstånd, bör även skrivningen ytterligare förtydligas rörande i vilket skede förvaltningen ska "avsluta kontakten", som skrivs på sidan åtta i riktlinjeförslaget.

Benämningen "givarland" bör utgå och ersättas av "ursprungsland".

Det är också viktigt att framhålla att texten i ett av de mest betydelsefulla avsnitten absolut måste förtydligas ytterligare. Det gäller *avsnittet om ålderns betydelse vid beslut om medgivande*. Sedan förvaltningen påtalat detta för socialtjänstförvaltningen har det till alla remissinstanser sänts ut ett nytt textförslag för detta avsnitt. Förvaltningen ställer sig nu bakom det nya textförslaget och skriver därför inte, som planerat, något eget förslag.

Benämningen "hemutredning" bör konsekvent utgå och ersättas av "utredning om medgivande" eller "medgivandeutredning". Detta då en utredning om medgivande ska omfatta betydligt fler delar än att utreda "hemmet", vilket kan uppfattas med benämningen "hemutredning". Förvaltningen har därför inte använt benämningen "hemutredning" i tjänsteutlåtandet och anser att även benämningen "hemutredare" och "handläggare" bör utgå helt i riktlinjerna och konsekvent ersättas med "utredare".

I preciseringen av innehållet i det första informationssamtalet med den/de sökande, nämns inte något om att "utdelning av diverse tänkvärt material" ska ske vid informationssamtalet, så som det står angivet i det tidigare avsnittet om den schematiska adoptionsprocessen. Om denna uppmaning verkligen ska kvarstå i de nya riktlinjerna, anser förvaltningen att det bör preciseras närmare vad som anses vara "diverse tänkvärt material". I annat fall kan detta komma att värderas mycket olika i stadsdelarna.

En förändring i relation till de gällande riktlinjerna är att det föreslås skrivas in att utredning om medgivande till adoption ska inledas senast tre månader efter ansökan inkommit till stadsdelsförvaltningen. Detta kan bli en resurs- och prioriteringsfråga som ställer ökade krav på förvaltningarna.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att återopa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden Magnus Dannqvist, ledamöterna Mervi Mäkinen Andersson, Sonja Mogert, tjänstgörande ersättaren Linnéa Björnstad (alla s), ledamöterna Rosa Lundmark (v) och Jonas Eklund (mp), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens sammanfattande intryck av de reviderade riktlinjerna är att de är väl genomarbetade, tydliga och bra.

Det förtydligade barnperspektivet är mycket positivt och förstärks genom skrivningen att ”inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om medgivande fattas”. Att adoptera barn är ingen rättighet i det svenska samhället utan en adoption handlar om barnets rätt att få föräldrar. Att adoptera kräver stor eftertanke och planering. Därför är det viktigt att informationsbroschyren ”Så går det till att adoptera” skickas till den/de sökande före informationssamtalet så att den/de sökande är helt uppdaterade kring processen vid det första mötet med stadsdelsförvaltningen. Vidare anser förvaltningen att blivande adoptivföräldrar ska ha genomgått adoptivföräldrabildningen innan medgivandebeslutet inleds.

Handläggningsrutinerna har förtydligats i de nya riktlinjerna med avsikt att öka likställigheten vilket naturligtvis är lovligt. Det är en grannliga uppgift att utreda och bedöma blivande adoptivföräldrar och det är de blivande adoptivföräldrarnas samlade kompetens som ska vara avgörande om ett medgivande avges. Ju tydligare riktlinjerna är desto bättre är det.

De nya riktlinjerna anger mer i detalj vilken ålder den/de sökande ska ha. I föräldrabalken anges inte någon övre gräns och det blir därför en uppgift för socialnämnden att pröva den/de sökandes lämplighet men hänsyn tagen även till deras ålder. Stadens riktlinjer föreslås anpassas till en regeringsrättsdom där regeringsrätten hänvisar till RÅ där det i förarbetena påtalas att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år. Även NIA (Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor) är av den uppfattningen att ett generellt medgivande att ta emot ett barn för adoption i allmänhet inte ska ges till personer över 45 år.

Det är positivt att socialnämnderna får en tydligare vägledning än tidigare även om vissa individuella undantag kan göras.

Internationella adoptioner ger utsatta och övergivna barn en chans att få nya förut-

sättningar och eftersom samhället medverkar till familjebildning vid adoption är det mycket angeläget att samhället kan ge stöd och hjälp under hela barnets uppväxt om det behövs. I Stockholms stad kan detta behov tillgodoses bl.a. genom den öppna förskolan Spira, Duvnäs föräldrastöd samt ett särskilt resurscenter för adopterade barn och deras föräldrar.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Malin Larsson (v), Gunnar Sandell m fl (s) och Mats Lindqvist (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Mats Lindqvist (mp), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på den utveckling där all utredning kring barn har fått en tydligare inriktning mot barnperspektivet. Inte minst bör detta gälla adopterade barn. För den som är barnlös och adopterar ett utländskt barn kan många frågor komma att uppstå när barnet väl är på plats.

Det är också mycket bra att beslut om adoption föregås av en betänketid. En föräldrautbildning kan hjälpa till att under den tiden ställa viktiga frågor och ge ett mer övervägt underlag för beslutet.

Frågan om ålder måste ses i förhållande till hur föräldrarna bedöms kunna ge det stöd som behövs under barnets hela uppväxt. Generellt sett bör åldern inte vara för hög. Liksom när det gäller ensamstående bör frågan bedömas individuellt, bl. a. utifrån vilket nätverk som förväntas bidra till barnets trygghet och utveckling. Förvaltningen anser att det skärpta kravet på tillsyn behövs för barnets trygghet. Byte av begreppet ”givarland” till ursprungsland är positivt.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) och ledamoten Kjell Marténg m.fl. (v), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Revideringen av riktlinjerna motsvarar ett behov i den dagliga handläggningen av adoptionsärenden och välkomnas därför. De ändringar som gjorts vad gäller hur handläggningen ska ske stärker barnperspektivet, vilket också framhålls genom att riktlinjer betonar att adoptionen handlar om barnets rätt att få föräldrar och att inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut fattas om medgivande. Detta är en positiv förändring jämfört med den tidigare skrivningen om att adoptionen skulle vara ”till fördel för barnet”.

Information

När sökande kontaktar stadsdelsförvaltningen första gången ska de inbjudas till ett personligt informationssamtal om adoptionsprocessen och de krav som ställs på blivande adoptivföräldrar. I förslaget sägs att förvaltningen i samband med samtalet ska informera om bl.a. adoptionsorganisationernas väntetider. Förvaltningen menar att handläggarna omöjligt kan hålla sig à jour med sådana uppgifter och att det bör vara upp till de sökande att själva informera sig om väntetiderna.

Föräldrautbildning

Riktlinjerna föreslås bli utökade med förtydliganden om adoptivbarns hälsa och utveckling och troliga behov av stöd under uppväxten. Även om de flesta adoptivbarn hämtar sig efter svåra förhållanden under sin första levnadstid och utvecklas väl, så har många adoptivbarn avsevärt större behov än andra barn.

Det är därför viktigt att blivande adoptanter på olika sätt skaffar sig kunskap om adoptivbarns hälsa, utveckling och behov både på kort och lång sikt.

Sedan 2005 gäller genom lag obligatorisk föräldrautbildning för blivande adoptivföräldrar. I förslaget till riktlinjer föreslås att sökanden bör ha genomgått denna utbildning innan utredning om medgivande till adoption inleds. Föräldrautbildning ska genomgå också av sökande som vill adoptera släktingbarn med hemvist utomlands. Förvaltningen menar att detta är positivt, då föräldrautbildningen kan väcka tankar som behöver dryftas och som kan hjälpa adoptanten till ett väl genomtänkt beslut redan innan utredningen startas.

Bedömning av lämplighet

Medgivandeutredningen avslutas med att utredaren analyserar de uppgifter som framkommit och gör en bedömning av sökandens lämplighet att ta emot ett barn för adoption. Enligt förslaget ska då samma överväganden och samma verksamhetssystem (Barns Behov i Centrum - BBiC) ska användas som vid andra barnavårdsutredningar, vilket förvaltningen tycker är mycket bra.

I lagen nämns sökandens ålder som en viktig faktor vid bedömning av lämplighet.

Sökandens ålder ska utan undantag relateras till det okända barnets ålder och till adoptivbarnets behov av särskilda omsorger både på kort och lång sikt. Förvaltningen menar att det är bra att riktlinjerna slår fast att hög ålder hos den som ansöker om adoption inte kan kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn. Dessa barn kan, till följd av skador som barnet har med sig från ursprungslandet, ha lika stora behov av omsorg som ett mindre barn och kräver därför mycket av adoptivföräldrarna.

Stadens riktlinjer föreslås nu blir anpassade till aktuella domar från regeringsrätten, som säger att generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år. Undantag kan göras om en av sökandena är något äldre än 42 år vid ansökningstillfället. Ett annat exempel då undantag kan göras är vid adoption av ett syskon eller om det gäller adoption av ett känt barn, t.ex. ett släktingbarn. Enligt förvaltningens mening ger denna skrivning fortfarande utrymme för olika bedömningar i olika stadsdelar, fast syftet med riktlinjer är att medverka till enhetliga rutiner och bedömningar över staden. En brist är också att det inte framgår av riktlinjerna hur åldersfaktorn ska bedömas när det blir fråga om förnyat medgivande på grund av att köerna till adoption är så långa att de sökande ibland hunnit bli flera år äldre än vid ursprungsansökan.

En annan aspekt av personlig lämplighet är betydelsen av den sökandens nätverk, särskilt för ensamstående föräldrar. I förslaget till riktlinjer görs ett förtydligande på denna punkt genom skrivningen att nätverket runt ensamstående sökanden ska vara extra gott och att deras referenter behöver vara väl införstådda med vilket stöd från referenterna som kan behövas under barnets uppväxt. För referenser i allmänhet gäller att de skriftliga enligt förslaget ska kompletteras med att utredaren träffar och har samtal med referenterna. Förvaltningen anser att detta är bra, eftersom det understryker referenternas ansvar för adoptionen. Samtidigt är det ett merarbete för utredarna, vilket kan kräva mer resurser.

I avsnittet om lämplighet saknar förvaltningen ett resonemang om vilka krav som ska ställas på personer som vill adoptera ett barn med funktionsnedsättning eller två barn samtidigt (syskon eller tvillingpar).

Avslag

I förslaget sägs att utredaren ska föreslå avslag i de fall det efter utredningen kvarstår osäkerhet om hemmet kan erbjuda en trygg och lämplig uppväxtmiljö för ett adoptivbarn. När avslag övervägs ska stadens jurister alltid konsulteras. Förvaltningen anser att det är viktigt att både avslag och bifall vilar på en solid grund och att ett avslag kan motiveras utifrån aktuell lagstiftning, så som sägs i riktlinjerna. I riktlinjerna nämns att stadsdelsnämnden, i det fall den vill bifalla en ansökan som förvaltningen föreslagit avslag på, ska motivera sitt beslut väl ”så att de sökandes möjlighet att kunna utses som adoptivföräldrar i givarlandet säkerställs”. Förvaltningen vill poängtera att ett positivt nämndbeslut inte garanterar någon adoption, eftersom adoptionsorganisationen får ta del av utredningen och bedömningen att de sökande inte är lämpliga som adoptivföräldrar.

När barnet anlänt

I förslaget förstärks socialtjänstens ansvar för barnet genom att utredaren inte bara

bör utan ska göra hembesök hos familjen när barnet har anlänt. Detta är viktigt, eftersom utredaren då har möjlighet att erbjuda stöd till familjen om det behövs, t.ex. vid stadens öppna förskola för adopterade barn och deras föräldrar eller vid stadens resurscenter för adopterade. Det är även positivt att riktlinjerna framhåller att uppföljningsansvaret inte upphör förrän barnet är vuxet och att behov av stöd även kan finnas senare, t.ex. när den adopterade själv ska bli förälder.

Övriga synpunkter

Förvaltningen anser att uttrycket "givarland" bör bytas ut mot "ursprungsland".

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 12 februari 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamot Leif Larsson (v) och tjänstgörande ersättare Birgitta Wosse (mp), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till de föreslagna förändringarna i riktlinjerna. Särskilt positivt är att högsta ålder för adoptanter blivit tydligare. Socialtjänstnämnden har beslutat att termen givarland byts ut mot ursprungsland vilket också stadsdelsförvaltningen ställer sig bakom.

Vad gäller adoptionsprocessen så som den beskrivs i riktlinjerna har förvaltningen följande synpunkter.

I samband med det första informationssamtalet som adoptanten har med förvaltningens familjerätt beskrivs att utredaren bland annat ska informera om adoptionsorganisationernas väntetider och krav. Det finns flera adoptionsorganisationer och både väntetider och krav kan variera över tid beroende vilken organisation det gäller. Det blir därför svårt för utredaren att alltid vara helt uppdaterad kring villkoren och det medför risk för att felaktig information ges ut.

Vidare ska adoptanten i samband med utredningsprocessen uppge referenser. I riktlinjerna står att utredaren, utöver skriftligt utlåtande, ska ha personlig kontakt i form av träff och samtal med referenterna. En sådan träff är möjlig då referenterna bor i Stockholms närhet, men den kan vara svår att genomföra om referenterna bor långt bort från Stockholm med tanke på reseavstånd mm.

I riktlinjerna påpekas att i de fall nämnden inte delar utredarens förslag till beslut ska det ändrade beslutet vara särskilt välmotiverat av nämnden så att sökandens möj-

lighet att kunna utses som adoptivföräldrar i givar/ursprungslandet säkerställs. Det finns fall där ursprungslandet har tagit stor hänsyn till utredarens avslagsbeslut, där de sökande adoptivföräldrarna, trots nämndens positiva beslut, ej fått något barn. Förvaltningen vill därmed ytterligare betona vikten av att nämnden tydligt uppmärksammas på att om ett ändrat beslut ska få praktisk betydelse, är det av största vikt att det tydligt framgår på vilka grunder nämndens beslut vilar.

En tydligare skrivning i riktlinjerna behövs när det gäller om adoptanter, som vänt sig direkt till tingsrätten för att få adoptera ett barn de är släkt med och som är bosatt utomlands, behöver genomgå föräldrautbildning eller ej. Det står också i riktlinjerna att ”i vissa fall” vänder sig sökanden direkt till tingsrätten för att få adoptera ett utomlands boende släktingbarn. Förvaltningen efterlyser ett förtydligande av vilka fall som avses. Är det möjligt att välja förfaringsätt eller är det andra faktorer som styr?

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att det är positivt att likställighet i staden eftersträvas när det gäller handläggningen av adoptionsärenden. Idag finns möjlighet till olika tolkningar, vilket även ger olika bedömningar. Det är också av största värde att det är barnperspektivet som står i fokus för riktlinjerna. Förvaltningen tillstyrker förslaget till reviderade riktlinjer i sin helhet. Emellertid vore det angeläget att frågan om *förnyat medgivande* ingick i riktlinjerna. Då väntetiderna i adoptionsprocessen blir allt längre och många sökande redan befinner sig nära den övre åldersgränsen, skulle det underlätta med riktlinjer gällande ålderns betydelse. Ska ett förnyat medgivande betraktas som en ny ansökan eller kan åldern bedömas mer generöst jämfört med en nyansökan? Här finns idag utrymme för olika tolkningar.

Stadsdelsförvaltningen vill också uppmärksamma att när det gäller rubriken *Ålderns betydelse vid beslut om medgivande* i ovan beskrivna sammanfattning så är den inte liktydig med motsvarande stycke i bilagan. Detta förklaras med att socialtjänstförvaltningen i efterhand har distribuerat en text som förtydligar innehållet under rubriken. Det är denna text som återfinns i sammanfattningen ovan och således den text som kommer att återfinnas i riktlinjerna, om dessa godkänns av kommunstyrelsen.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden Lars Arell m.fl. (s), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamöterna Andreas Nilsson (s) och Tara Twana (s) samt ersättarna Carolina Gómez Lagerlöf (s) och Claudio Skubla (s), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Yildiz Kafkas (mp), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i allt väsentligt positiv till de föreslagna riktlinjerna. Det är bra att man nu anger att de sökande bör ha genomgått den nu obligatoriska föräldrautbildningen innan ansökan om medgivande registreras. Förvaltningen tycker också att det är bra att man i riktlinjerna anger att utredningen därefter ska påbörjas senast inom tre månader. På det sättet garanteras de sökande sannolikt att behandlas på ett mera likartat sätt oberoende av stadsdelstillhörighet.

Det är också positivt att barnperspektivet fokuseras på ett tydligare sätt än tidigare och att det vid internationella adoptioner okända barnets behov av omsorg, inte bara under barnåren utan även som tonåring och kanske också som vuxen, poängteras.

Frågan om vilken betydelse de sökandes ålder ska tillmätas vid bedömningen av deras lämplighet har diskuterats under många år och särskilt på senare år då allt fler av de sökande kommit upp i den ålder då de flesta inte kan räkna med att få biologiska barn. Det är därför glädjande att Regeringsrätten nu kommit med ett klagörande i frågan. Trots detta kan det finnas gränsfall där det är svårt att avgöra hur stor vikt som ska läggas vid den sökandes ålder vid bedömning av deras lämplighet och omsorgsförmåga. Förvaltningen skulle gärna se att man i riktlinjerna inte enbart refererar till Regeringsrättens dom utan också för ett närmare resonemang utifrån de erfarenheter som finns när det gäller adoptivföräldrars ålder i förhållande till deras förmåga att tillgodose barnets behov under uppväxtåren.

Erfarenheten visar att allt fler barn som lämnas för adoption har någon form av funktionsnedsättning och förvaltningen efterlyser att man i riktlinjerna tar upp frågan om vilka krav som ska ställas på de sökande för att eventuellt kunna ta emot ett barn med, i de flesta fall, en traumatisk historia bakom sig men också kanske en grav funktionsnedsättning.

Det har också blivit allt vanligare med ansökningar om att adoptera två eller flera barn samtidigt. I de nu föreslagna riktlinjerna tas den frågan över huvud taget inte upp. Förvaltningen anser att det finns behov av gemensamma riktlinjer för hur den typen av ansökningar ska hanteras och i vilka fall man kan tänka sig att föreslå bifall.

Till följd av ändrade regler i vissa s.k. givarländer är det förhållandevis många av dem som fått medgivande som inte fått besked om att de utsetts till adoptivföräldrar innan medgivandet går ut, d.v.s. inom två år efter beslut om medgivande. Om de vill fortsätta adoptionsförfarandet måste de därför ansöka om medgivande på nytt. En del sökande har då hunnit komma upp i åren och förvaltningen anser att det behövs riktlinjer för vilken betydelse som i dessa fall ska tillmätas de sökandes ålder.

Förvaltningen anser också att det behövs ett förtydligande när det gäller registrering i paraplysystemet och i vilket skede en preliminärregistrering ska göras.

Det är en skyldighet att informera den enskilde om rätten att begära företräde inför nämnden när beslut som rör dem själva ska fattas. Förvaltningen anser att det av riktlinjerna ska framgå att den enskilde ska informeras om detta.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Gunilla Bhur (v) och Jakob Dencker (mp), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig i allt väsentligt bakom förslaget till riktlinjerna som är väl genomarbetade och som ger god ledning till handläggare i adoptionsärenden. Trots detta vill förvaltningen ändå ge sina synpunkter på vissa områden som socialtjänstnämnden kommenterat och områden som kan behöva förtydligas eller lyftas fram.

Socialtjänstförvaltningen föreslår att barnperspektivet förstärks så att det står uttryckligen angivet att inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om medgivande fattas (riktlinjerna sid. 3). Förvaltningen stödjer detta förslag då det i den allmänna debatten under senare år ibland varit oklart i vems intressen som adoption sker.

Socialtjänstnämnden uttrycker farhågor om att äldre barn kanske blir adopterade i mindre omfattning av svenska föräldrar i framtiden på grund av att lagstiftaren satt en åldersgräns för adoptivföräldrar. Förvaltningen stödjer att socialtjänstförvaltningens anpassat riktlinjerna till regeringsrättens dom 2007-11-12 och att hög ålder hos adoptivföräldrarna inte kan kompenseras av att adoptionen gäller ett något äldre barn. Även något äldre barn kan ha eller kan senare visa sig få särskilda behov eller funktionsned-

sättningar. Detta kan ställa stora krav på adoptivföräldrarna för lång tid framåt. De undantag från åldersregeln om 42-45 år som anges är väl avvägda och den förklarande text som finns i riktlinjerna om att ålder och hälsa hos adoptivföräldrarna vid adoptionsansökan eller vid beslut om medgivande måste ställas i relation till de krav som kan ställas på adoptivföräldrarna flera år senare (sid. 7 och sid. 10) är mycket relevant.

Rutinen att vid ett eventuellt förslag till avslag på adoptionsansökan från stadsdelsförvaltningens sida alltid konsultera stadens jurister är bra och stöds av förvaltningen (sid. 12).

Sökanden som tidigare har adopterat barn från utlandet kan enligt riktlinjerna (sid. 9) få medgivande utan att den sökande går föräldrautbildning som är obligatoriskt för övriga sökanden. Förvaltningen menar dock att även dessa föräldrar bör starkt rekommenderas att delta i föräldrautbildningen – särskilt om de inte tidigare deltagit i någon sådan. Behoven hos barn är olika och ställer mycket olika krav på föräldrar. Det faktum att den sökande tidigare adopterat barn innebär inte att den sökande därmed inte är i behov av en utbildning, som ger goda möjligheter till reflektion och eftertanke om barns behov och de situationer som kan uppstå under barnets uppväxt. Av kommentarerna till lagparagrafen om internationella adoptioner, framgår vidare att det är utredarens uppgift att bedöma om det kan finnas behov av föräldrautbildning även i dessa fall.

I riktlinjerna (sid. 11) lyfter utredaren fram nätverkets betydelse särskilt när det gäller ensamstående. Situationen kring familjen och dess nätverk kan förändras mycket under några år och det är inte säkert att nätverket har samma inställning till att ge stöd till adoptivföräldern när barnet blivit större, t.ex. under tonårstiden som ofta kan innebära problem hos den unge.

Förvaltningen håller med utredaren om att det är viktigt att noga utreda nätverket, men vill ändå tillägga att det är den enskilda förälderns beredskap att om situationen blir övermäktig, söka hjälp både inom det privata nätverket och vid behov hos professionella, som är avgörande.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

I de nya riktlinjerna betonas att inga intressen får gå före barnets bästa när beslut om medgivande fattas. Vidare föreslås att sökanden bör ha genomgått adoptivföräldrautbildningen innan medgivandeutredningen inleds. Ärendegången har tydliggjorts i syfte att öka likställigheten i staden. Stor vikt läggs vid att en professionell bedömning

görs av sökandens lämplighet att ta emot ett barn för adoption.

Ålderns betydelse vid beslut om medgivande har diskuterats och olika åsikter har förts fram olika perioder. Enligt en ny dom i regeringsrätten 2007-11-12, mål nr 570-07 och 828-07, slås fast att bedömningen av vilken betydelse de sökandes ålder har ska göras utifrån vad som angetts i förarbetena i regeringens proposition 2003/04:131 sidan 59-61. Där beskrivs att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år, men undantag kan göras om en av sökandena är något äldre än 42 år. Ett annat exempel då undantag kan göras är vid adoption av ett syskon eller om det gäller adoption av ett känt barn, såsom släktingbarn eller sommarbarn.

Förvaltningen har i efterhand fått en ny skrivning när det gäller texten kring ålder, som framgår av bilaga 2. Där står det att ”de sökande bör inte vara över 42 år vid ansökningstillfället. I enskilda fall kan det finnas skäl att göra undantag, exempelvis om en av två sökanden är något äldre än 42 år.” generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år.” Många sökanden är i åldern 40-50 år vilket är det som diskuteras. Nya formuleringen av riktlinjerna är tydligare.

Riktlinjerna tar även upp att nätverket runt ensamstående sökanden ska vara extra gott och att deras referenter behöver vara väl införstådda med vilket behov av stöd som kan komma att behövas från dem under barnets uppväxt.

I riktlinjerna föreslås att samma överväganden ska göras som vid andra barnavårdsutredningar och som hjälpmedel bör verksamhetssystemet Barns Behov I Centrum, BBIC, användas.

Som rutin vid förslag till beslut om avslag ska stadens jurister systematiskt konsulteras innan stadsdelsnämnden får underlaget. Detta för att förslaget ska formuleras på ett korrekt sätt och minimera framtida problem i rättsprocessen.

I riktlinjerna fastslås att förvaltningens utredare ska göra hembesök när barnet har anlänt.

När det gäller adoption av släktingbarn med hemvist utomlands så har riktlinjerna förtydligats.

Förvaltningen vill påpeka några oklarheter eller felaktigheter. Sidan 13 i andra stycket handlar om när familjen flyttar till annan kommun. Det står ”Eftersom tingsrätten skickar remissen till den stadsdelsnämnd där familjen är folkbokförd.....”. Det ska stå adoptionsorganisationen istället för tingsrätten.

På sidan 20 i första stycket, andra meningen, är det oklart vad som skrivs. Det bör vara ”Utredningarna görs med stöd av 11 kap. 1 § SoL.” eller ”Utredningarna inleds med stöd av 11 kap. 1 § SoL.”

Förvaltningen instämmer i övrigt som helhet på de föreslagna riktlinjerna.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 mars 2008 att

1. i huvudsak bifalla förvaltningens yttrande till kommunstyrelsen

2. ett tillägg görs i riktlinjerna om att medgivande till adoption kan ges till sökande som är högst 50 år om barnet är äldre än 5 år.
3. omedelbart justera protokollet.

Därutöver anför

Barnets bästa ska alltid vara vägledande i alla beslut. Dock måste en individuell bedömning ske vad gäller blivande föräldrars ålder när det gäller lämplighet att adoptera något äldre barn. I dagens läge när det är vanligt med att man föder barn efter 40 år och de flesta människor lever och är pigga upp i hög ålder, bör man söka nya metoder för att få fram lämplighet än bara ålder.

Reservation anfördes av ledamoten Rebwar Hassan (mp), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är av yttersta vikt att barnets behov och att barnperspektivet vid adoption stärks ytterligare. Det är nödvändigt och betydelsefullt att det fastslås att barnets behov och intresse skall gå före allt annat vid beslut om medgivande. Då det bör antas att det adopterade barnet har behov av föräldrastöd långt upp i åren ligger det i barnets intresse att föräldrarna vid adoptionen inte har en för hög ålder utan att det kan förväntas finnas där och orka med att stödja barnet 15-20 år framåt. En grundlig utredning liknande barnavårdutredning enligt BBIC bör göras för att på bästa sätt beskriva och se barnets behov vid val av tilltänkt adoptivfamilj. Den adopterade är under dessa perioder, vid skolstart, under tonårstiden och vid eget föräldraskap, särskilt i behov av stöd från förälder vilket ytterligare talar för att medgivande ej bör ges till sökanden som är äldre än 42 år vid medgivandet, även då det gäller äldre barn. Det är utifrån detta viktigt att behålla formuleringen att hög ålder hos sökanden inte kan kompenseras av att ansökan gäller ett äldre barn.

Den nämnd som har ansvaret för medgivande och samtycke skall även ansvara för uppföljningsrapport.

Informationen från de olika organisationerna förändras hela tiden varför det inte är möjligt för den enskilde handläggaren i kommunen att hålla sig uppdaterad. Adoptionsökande bör istället hänvisas till de olika organisationerna för att få korrekt information.

Stadens jurister ska konsulteras när förslag till avslag övervägs. Det kan förhoppningsvis leda till att bedömningarna i stadens förvaltningar blir mer likartade i till exempel åldersärenden. Den kan även bli lättare för politikerna att besluta om avslag om det är regel att stadsjuristerna varit konsulterade.

Det är oklart vad som avses på sid. 13, 2.a st, sista raden. Tingsrätten är inte in-

blandad i samtycket. Är det begäran om yttrande när barnet har anlänt som avses bör detta komma under ny rubrik.

Det bör anges i riktlinjerna hur frågan om tolkkostnader i Föräldrautbildning inför internationell adoption skall lösas.

Förvaltningen anser att det är bra med barnfokus och att givarland ersätts med ursprungsland.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna föreliggande förslag till yttrande.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Barnperspektivet förstärks och det står skrivet att *inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om ett medgivande fattas* vilket är ett viktigt förtydligande. Förtydliganden om adoptivbarns utveckling och hälsa har gjorts och det framhålls att många adoptivbarn har behov av stöd under uppväxten. De sökande måste skaffa sig goda kunskaper om barn och barns behov. Sedan den 1 januari 2005 måste alla blivande adoptivföräldrar genomgå en föräldrautbildning. Denna ordnas sedan 1 januari 2006 i stadens egen regi och i riktlinjerna skrivs det nu in att denna bör genomgås innan en medgivandeutredning inleds. Detta för att adoptionen ska vara noga övervägd och en möjlighet att ändra inställning ges.

Ålder

Riktlinjerna tydliggör frågan om ålder hos de blivande adoptivföräldrarna och följer där den senaste domen i Regeringsrätten (2007-11-12) där det tydligt slås fast att *hög ålder hos den som ska adoptera inte kan kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn*. I regeringens proposition från 2003 klargörs också frågan om ålder och det anges att den/de sökande inte bör vara äldre än 42 år vid ansökningstillfället. Det finns skäl till undantag, exempelvis vid adoption av ett redan känt barn eller om en av de sökande är något äldre än 42. Dock bör ett generellt medgivande inte ges till personer över 45 år. Detta är ett viktigt ställningstagande utifrån det okända barnets särskilda behov av föräldrar som orkar finnas med under barnets hela uppväxt och även stötta det vuxna barnet i de olika svårigheter som kan uppstå. Då många överklaganden har skett just med hänvisning till åldern är det viktigt att detta tydligt anges i riktlinjerna för att det tidigt i processen ska kunna klargöras för de sökande. Det är bra med en detaljreglering på denna punkt för att underlätta handläggningen av dessa ärenden.

Övriga synpunkter

Riktlinjerna slår fast att en utredning om medgivande att ta emot ett barn för adop-

tion ska ske enligt samma systematik och metoder som en barnavårdsutredning och utgå från att ett adoptivbarn ställer särskilda krav på föräldrars omsorgsförmåga. Analysen och bedömningen bör ske enligt modellen Barns Behov i Centrum. Detta ställer krav på en metodutveckling av medgivandeutredningar och klargör att förvaltningen bör ställa särskilt höga krav på blivande adoptivföräldrars föräldraförmåga vilket är bra då det sätter det okända barnets behov i fokus. Det ställs också andra, nya krav på handläggningen, bl.a. avseende personliga möten och samtal med de sökandes nätverk. Detta riskerar naturligtvis att öka trycket på familjerätten som redan är hårt belastad. En ökad kvalitet kräver mer tid och mer resurser.

Slutligen behöver stadsdelsnämnden uppmärksamma att om nämnden i något fall inte delar förvaltningens syn och ändrar ett negativt förslag till beslut måste detta motiveras mycket väl så att de sökandes möjligheter att utses som adoptivföräldrar i givarlandet säkerställs.

Förslaget till reviderade riktlinjer för adoptionsärenden är bra och tydliga och kommer att vara ett gott stöd vid den fortsatta handläggningen men kan komma att kräva ökade resurser.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Enligt förvaltningen behöver de gällande riktlinjerna ses över och förslaget till nya riktlinjer är i stort sett bra. Förvaltningen vill särskilt framhålla att

- barnperspektivet förstärks till att ”inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om adoption fattas”
- adoptionsprocessen beskrivs schematiskt i punktform 1-10, vilket bidrar till att de olika stadsdelsförvaltningarnas utredningar följer samma struktur
- dokumenten blir tydligare när man även i denna typ av barnutredningar följer BBIC (Barns behov i centrum)- modellen, d.v.s. den modell som övriga barn- och ungdomsutredningar inom socialtjänsten enligt riktlinjerna ska följa
- vid förslag om avslag på sökt medgivande skall stadens jurister konsulteras innan förslaget lämnas till stadsdelsnämnden för beslut. Om stadsdelsnämnden inte delar professionens bedömning och ändrar ett negativt förslag till ett positivt beslut, är det mycket betydelsefullt att nämnden är särskilt välmotiverad i sitt beslut så att de

sökandes möjlighet att kunna utses som adoptivföräldrar i givarlandet säkerställs.

Utöver detta vill förvaltningen framhålla betydelsen av att staden är ensam anordnare av föräldrautbildningen. Därigenom tar staden ansvar för både för- och efterarbetet vid adoptionen. Utbildningen blir också mera enhetlig för de sökande.

När det gäller tillsynsansvar föreslås en skärpning av texten från att utredaren *bör* till att utredaren *ska* göra ett hembesök efter det att barnet anlänt. Denna typ av hembesök kan underlätta för de familjer som behöver extra stöd att söka detta.

Angående obligatorisk föräldrautbildning för dem som vill adoptera släktingbarn bosatta utomlands så avviker förvaltningens uppfattning något från det aktuella förslaget. I de nämnda fallen har de blivande adoptivföräldrarna i allmänhet en annan bakgrund än flertalet övriga vad gäller ofrivillig barnlöshet, kännedom om det blivande adoptivbarnet och liknande. Deras situation liknar mera familjehemsföräldrars. Förvaltningen anser därför att föräldrautbildningen för den gruppen bör anpassas efter deras specifika behov.

Den sökandes ålder vid ansökningstillfället har varit och är en het fråga. Stadens riktlinjer föreslås anpassas efter regeringsrättens dom 2007-11-12, mål nr 570-07 och 828-07. Regeringsrätten slår här fast att ”hög ålder hos dem som ansöker om att få adoptera inte kan kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn. Vilken betydelse de sökandes ålder har ska bedömas utifrån de riktlinjer som anges i förarbetena i regeringens prop. 2003/04:131”. Här framgår att ”de sökande bör inte vara över 42 år vid ansökningstillfället. I enskilda fall kan det finnas skäl att göra undantag, exempelvis om en av två sökanden är något äldre än 42 år. Andra exempel då undantag kan göras är vid adoption av ett syskon eller adoption av ett känt barn, såsom släktingbarn eller sommarbarn”. Regeringsrätten hänvisar i sin dom även till RÅ 1995 ref. 67, där det i förarbetena påtalas att ”ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år”. Förvaltningen vill här påpeka vikten av att väga samman olika omständigheter i det enskilda fallet. Tillgänglig forskning på området stöder enligt förvaltningen detta d.v.s. mätbara delar som t.ex. ålder, ekonomi och hälsa är inte av avgörande betydelse för en persons lämplighet som adoptivförälder. Attityder och förmågan att skapa nära och varaktiga relationer är av mycket större vikt.

Slutligen vill förvaltningen kommentera förslaget att utredarna av adoptionsansökan *ska* (förvaltningens kursivering) träffa referenterna personligen. Förvaltningen ställer sig tveksam till om insatsen motsvarar utfallet d.v.s. om inte *bör* är tillräckligt. Om det personliga mötet kan vara i form av ett nätverksmöte där referenterna blir informerade om vad adoptionen innebär kan det vara värdefullt. Särskilt värdefullt är det personliga mötet om sökanden är ensamstående.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 januari 2008 att överlämna detta tjänsteutlåtande som sitt yttrande.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till de föreslagna riktlinjerna. Det är viktigt att barnperspektivet förstärks och att rutinerna för handläggningen av adoptionsärenden förtydligas, inte minst mot bakgrund av ändrad lagstiftning och rättspraxis.

I riktlinjerna anges att beslutande nämnd bör göra personliga hembesök under perioden fram till tingsrätten fattar beslut om adoption. Detta menar förvaltningen bör vägas mot de råd familjerna får bl.a. i föräldrautbildningen. Där trycker man på vikten av att isolera sig med barnet den första tiden, för att uppnå en bra anknytning till barnet. Anknytningsprocessen bör inte störas av att man tar hem släkt och vänner. I det sammanhanget är också handläggaren en utomstående person. Vidare anser förvaltningen att riktlinjerna kan förtydligas ytterligare med avsnitt om bedömningsgrunder för mottagande av syskonpar, barn med kända handikapp samt äldre barn. Förvaltningen bedömer också att samarbetet med adoptionsorganisationerna behöver utvecklas med tanke på behovet av uppdaterad information om organisationernas väntetider och krav.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 februari 2008 att godkänna och överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Berit Bornecrantz Dias (v) *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 januari 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer överlag i förslaget till reviderade riktlinjer med angivande av nedanstående synpunkter:

Det är mycket positivt att *barnperspektivet* förstärks med den nya formuleringen enligt förslaget, samt med förtydliganden avseende adoptivbarns hälsa, utveckling, samt troliga behov av stöd under uppväxten.

Det är även av största vikt att *den/de sökandes ålder* utan undantag ska relateras till det okända barnets ålder. Regeringsrättens dom (2007-11-12, mål nr: 570-07 och 828-

07) ska ges stor betydelse vid bedömning av den/de sökandes lämplighet vid ansökan om medgivande. I domen fastslås att hög ålder hos den/de som ansöker om att få adoptera inte kan kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn. Det är barnets behov som ska vara det centrala i bedömningen av den/de sökandes lämplighet.

Vad gäller *rutiner vid avslag på ansökan om medgivande* för adoption bedömer förvaltningen att stadens jurister bör konsulteras endast om det råder tveksamhet från förvaltningens sida, i att föreslå ett avslag på ansökan om medgivande till stadsdelsnämnden.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Reservation anfördes av vice ordförande Karin Rågsjö (v) och ledamoten Gertrud Brorsson (mp) enligt följande

1. Socialtjänstnämnden bifaller i huvudsak förvaltningens förslag till revidering.
2. Ett tillägg görs i riktlinjerna om att medgivande till adoption kan ges till sökande som är högst 50 år om barnet är äldre än 5 år.
3. Socialtjänstnämnden anför därutöver följande.

Inledningsvis vill vi uttrycka förvåning över att kommunstyrelsen ännu inte har fattat beslut om det förslag till förändrade riktlinjer som socialtjänstnämnden beslutade om redan den 26 april 2006. Förvaltningen skriver att orsaken kan vara att det aldrig kom till stånd ett förslag från socialtjänstnämnden till kommunstyrelsen att anta förslaget till nya riktlinjer. Det är en förklaring som är svår att förstå eftersom nämndens förslag enligt protokoll i Insyn innehöll just en beslutsats om att föreslå kommunstyrelsen att anta förslaget.

När det gäller det nya förslaget anser vi att det är bra att riktlinjerna sätter barnen i fokus. Det är det adopterade barnets behov som ska styra möjligheterna att adoptera. Barn som adopteras är mer sköra genom att de under den första tiden i sina liv har varit utsatta för separationer från sin ursprungsfamilj. Alla forskare är idag ense om anknytningens betydelse för barns utveckling, just därför måste de adopterade barnens behov av stabila, kärleksfulla och flexibla föräldrar garanteras.

De som ska provas som möjliga adoptivföräldrar ska självklart bemötas på samma sätt i alla stadsdelsnämnder. Utredningarna ska vara uppbyggda efter samma principer och ingen stadsdelsnämnd ska kunna skaffa sig ett eget förhållningssätt eller egen kultur utifrån handläggarnas egna synpunkter. Kunskap om barns behov och utveckling ska vara basen i de utredningar som görs.

Dessutom fordras det en stor respekt inför de sökande som också befinner sig i en situation som är ytterligt känslig. Att bli bedömd om man ska godtas som blivande föräldrar eller inte är väldigt känsligt. Det är alltid individer som ska bedömas. Ekonomi, ålder, arbete, erfarenhet av barn, nätverk och kön ska vägas in men även kvinnors och mäns förmåga till empati, kärlek till ett barn och förmåga att sätta det blivande barnet i fokus.

Ålder är en flera parametrar som ska vägas in. Men ålder borde inte vara viktigare än exempelvis erfarenhet av barn eller socialt nätverk. Självklart ska inga personer som är äldre än 50 år få adoptera små barn, däremot kan pigga 50-åringar bli mycket bra adoptivföräldrar till något äldre barn. Den individuella bedömningen måste vila på

ett bredare underlag och inte fokusera på ålder. Kanske en personlighetstest skulle vara bättre

Ersättaryttrande gjordes av ersättaren Cecilia Önfelt (c) enligt följande

Om jag hade deltagit i beslutet skulle jag ha anslutit mig till det förslag som lämnades av ordföranden Ulf KristerSSon m.fl. (m), ledamoten Lena Kling (fp) och ledamoten Dikran Dison (kd).

Bromma stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Jan Tigerström m.fl. (m) och Karin Hanqvist m.fl. (s) enligt följande

Vi anser att det är angeläget att det kommer ut nya riktlinjer för handläggningen av adoptionsärenden och vi delar de synpunkter som framförts i tjänsteutlåtandet.

Det är dock värt att klargöra att nämndernas avgörande i adoptionsärenden är fråga om myndighetsutövning innefattande en rättslig bedömning. Detta innebär i sin tur att nämndernas ställningstagande ska vägledas av den praxis som finns från i första hand Regeringsrätten. Med anledning av att det är fråga om rättstillämpning är utrymmet för ett politiskt ställningstagande i det närmaste obefintligt.

Utgångspunkten för nämndens prövning är alltid att i första hand är att se till barnets bästa med utgångspunkt från gällande rätt. Begreppet *barnets bästa* innefattar att se till såväl barnets som sökandens förhållanden. Den fråga som ofta kommer i fokus i gränsfallen för om medgivande ska lämnas är sökandens ålder, såväl vid ansökningstillfället som vid mottagandet av barnet.

Frågan hur rättstillämpningen bör se på åldersfrågan finns avgjord i två domar från Regeringsrätten den 12 november 2007, mål nr 570-07 och 828-07 där vissa principiella uttalanden gjorts i åldersfrågan. Av domarna framgår att sökandens ålder har självständig betydelse för frågan om medgivande ska medges eller inte. Riktpunkten är att sökanden får vara högst 42 år vid ansökningstillfället och högst 45 år när barnet tas emot. Detta kan normalt inte kompenseras av andra faktorer.

Dock lämnar Regeringsrätten öppet för adoption av ett syskon, ett "känt barn", ett "släktingbarn" eller ett "sommarbarn". Den tendens som funnits i rättstillämpningen att lämna medgivande för något äldre barn till äldre föräldrar, där man alltså utgår från åldersskillnad mellan adoptivförälder och barn, är ett synsätt som Regeringsrätten tar avstånd från.

Det är därför mot bakgrund av Regeringsrättens domar särskilt viktigt att i riktlinjerna understryka följande:

- Sökanden får vara högst 42 år vid ansökningstillfället och högst 45 år när barnet tas emot,
- Åldersskillnad mellan sökanden och barnet är inte relevant vid bedömningen,
- Frågan om sökandens ålder kan normalt inte (som tidigare) kompenseras av andra faktorer såsom sökandens personliga förhållanden eller sociala nätverk.

Det kan undantagsvis finnas skäl att göra avsteg, men det är viktigt att markera att det då verkligen skall vara fråga om undantag och inte den tendens som hittills funnits att låta undantaget utgöra huvudregeln.

Särskilt uttalande gjordes av Isabel Smedberg-Palmqvist (fp), Lillemor Samuelsson (v) och Eie Herlitz (mp) enligt följande

Det är med stor tillfredsställelse vi ser att riktlinjerna för adoptionsärenden revideras. Vi delar förvaltningens inställning att förslaget bidrar till att kvaliteten höjs i adoptionsprocessen.

Det är emellertid viktigt att understryka att Regeringsrättens dom (2007-11-12 mål nr 570-07 och 828-07) hänvisar till förarbetena i regeringsrättens proposition (2003/04:131). Av förarbetena framgår att riktpunkten bör vara att den som söker medgivande är högst 42 år vid ansökan, men att det kan finnas skäl att göra en annan bedömning i det enskilda fallet.

Vi anser att varje enskilt fall måste avgöras efter en sammanvägning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. I det enskilda ärendet kan det alltså finnas anledning att göra en annan bedömning.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Magnus Dannqvist, ledamöterna Mervi Mäkinen Andersson, Sonja Mogert, tjänstgörande ersättaren Linnéa Björnham (alla s), ledamöterna Rosa Lundmark (v) och Jonas Eklund (mp) enligt följande

Stadsdelsnämnden bifaller i huvudsak förvaltningens förslag till revidering. Ett tillägg görs i riktlinjerna om att medgivande till adoption kan vid personliga förhållanden ges till sökande som har högre ålder än den rekommenderade. Därutöver vill vi anförda följande.

Det är bra att de nya riktlinjerna sätter barnen i fokus. Det är det adopterande barnets behov som ska styra möjligheterna att adoptera. Barn som adopteras är mer sköra genom att de under den första tiden i sina liv har varit utsatta för separationer från sin ursprungsfamilj. Alla forskare är idag ense om anknytningens betydelse för barns utveckling, just därför måste de adopterade barnens behov av stabila, kärleksfulla och flexibla föräldrar garanteras.

De som ska prövas som möjliga adoptivföräldrar ska självklart bemötas på samma sätt i alla stadsdelsnämnder. Utredningarna ska vara uppbyggda efter samma principer och ingen stadsdelsnämnd ska ha ett eget förhållningssätt eller egen kultur utifrån handläggarnas egna synpunkter. Kunskap om barns behov och utveckling ska vara basen i utredningarna.

Dessutom fordras det en stor respekt inför de sökande som också befinner sig i en situation som är ytterligt känslig. Att bli bedömd om man ska godtas som blivande

föräldrar eller inte är väldigt utlämnande. Det är alltid individer som ska bedömas. Ekonomi, ålder, arbete, erfarenhet av barn, nätverk och kön ska vägas in men även kvinnors och mäns förmåga till empati, kärlek till ett barn och förmåga att sätta det blivande barnet i fokus.

Ålder är en flera parametrar som ska vägas in. Men ålder eller kön borde inte vara viktigare än exempelvis personlig lämplighet, erfarenhet av barn eller socialt nätverk. När en kvinna och en man vill adoptera, där den enas ålder är nära den rekommenderade övre åldersgränsen ska könet på den äldre parten inte ha någon betydelse för bedömningen. Självklart ska inga personer som är äldre än 50 år få adoptera små barn, däremot kan friska personer i 50-årsåldern bli mycket bra adoptivföräldrar till något äldre barn, exempelvis vid närstående adoptioner. Den individuella bedömningen måste vila på ett bredare underlag och inte enbart fokusera på ålder i dessa fall.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Malin Larsson (v), Gunnar Sandell m fl (s) och Mats Lindqvist (mp) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden bifaller förvaltningens förslag till revidering.
2. Därutöver vill vi anför följande.

Det är bra att de nya riktlinjerna sätter barnen i fokus. Det är det adopterande barnets behov som ska styra möjligheterna att adoptera. Barn som adopteras är mer sköra genom att de under den första tiden i sina liv har varit utsatta för separationer från sin ursprungsfamilj. Alla forskare är idag ense om anknytningens betydelse för barns utveckling, just därför måste de adopterade barnens behov av stabila, kärleksfulla och flexibla föräldrar garanteras.

De som ska provas som möjliga adoptivföräldrar ska självklart bemötas på samma sätt i alla stadsdelsnämnder. Utredningarna ska vara uppbyggda efter samma principer och ingen stadsdelsnämnd ska ha ett eget förhållningssätt eller egen kultur utifrån handläggarnas egna synpunkter. Kunskap om barns behov och utveckling ska vara basen i utredningarna.

Dessutom fordras det en stor respekt inför de sökande som också befinner sig i en situation som är ytterligt känslig. Att bli bedömd om man ska godtas som blivande föräldrar eller inte är väldigt utlämnande. Det är alltid individer som ska bedömas. Ekonomi, ålder, arbete, erfarenhet av barn, nätverk och kön ska vägas in men även kvinnors och mäns förmåga till empati, kärlek till ett barn och förmåga att sätta det blivande barnet i fokus.

Särskilt uttalande gjordes av Mats Lindqvist (mp) enligt följande

Ålder är en av flera parametrar som ska vägas in. Men ålder borde inte vara viktigare än exempelvis erfarenhet av barn eller socialt nätverk. Självklart ska inga personer som är äldre än 50 år få adoptera små barn, däremot kan pigga 50-åringar bli mycket bra adoptivföräldrar till något äldre barn. Den individuella bedömningen måste vila på ett bredare underlag och inte fokusera på ålder. Kanske en personlighetstest skulle vara bättre.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) och ledamoten Kjell Marténg m.fl. (v) enligt följande

1. Att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att tillägg görs i riktlinjerna om att medgivande till adoption kan ges till sökande som är högst 50 år om barnet är äldre än 5 år
3. Att därutöver anföras följande:

På senare tid har det uppmärksammats att många svenska barn slussas runt i olika familjehemsplaceringar under hela eller delar av sina uppväxtår. Det står i många fall tidigt klart att familjehemsföräldrarna vare sig har avsikten eller förmågan att ta ett varaktigt ansvar för barnen. Många barn får mycket illa och vi har tyvärr sett alltför många exempel på barn som får hela sina liv förstörda på grund av olyckliga familjehemsplaceringar. Vi uppmärksammar i detta sammanhang att utredningen om riktlinjer för adoptionsärenden fäster särskilt stort avseende på internationell adoption, och egentligen inte föreslår några åtgärder för att underlätta och förbättra processerna när det gäller inhemsk adoption, när detta är i barnets bästa. Vi ser vidare hur riktlinjerna fäster stort avseende på lämplighetsprövning av blivande adoptanter för internationell adoption. Det är bra. Men när det gäller inhemsk adoption nämns endast familjehemsföräldrarna som möjliga adoptanter. Och det utan att det anges några kriterier för lämplighetsprövning. Vi har svårt att se den principiella skillnaden i hanteringen av nationell och internationella adoption som riktlinjerna faktiskt ger uttryck för. Vi anser att staden bör ta ett ökat ansvar för att hitta adoptanter för svenska barn när det är i barnens intresse och att riktlinjerna bör omarbetas för att skapa ökad likriktning avseende kriterierna för internationell och nationell adoption - Alla barn har rätt till de bästa föräldrarna för dem!

Vidare anser vi att det inte är någon ytterligare börda att under utredningens gång även upplysa om förväntade väntetider. En liten uppgift för förvaltningen men av stort värde för de som berörs.

När det gäller det nya förslaget anser vi att det är bra att riktlinjerna sätter barnen i fokus. Det adopterade barnets behov ska styra möjligheterna att få adoptera. Adopterade barn kan vara mer sköra, då de under den första tiden i sina liv kan ha varit utsatta för en eller flera dåliga separationer. Forskare är idag eniga om anknytningens stora

betydelse för barns utveckling, hälsa och relaterande till omvärlden. Adopterade barns behov av stabila, kärleksfulla och flexibla föräldrar måste därför garanteras.

De som provas som möjliga adoptivföräldrar ska självklart bemötas på samma sätt i alla stadsdelsnämnder. Utredningarna ska vara uppbyggda efter samma principer och ingen stadsdelsnämnd ska kunna skaffa sig ett eget förhållningssätt eller egen kultur utifrån handläggarnas subjektiva synpunkter. Kunskap om barns behov och utveckling ska vara basen i de utredningar som görs.

Dessutom fordras det en stor respekt inför de sökande som befinner sig i en ytterligt känslig situation. Att bli bedömd om man ska godtas eller inte som blivande föräldrar är känsligt. Det är individer som bedöms. Ekonomi, ålder, arbete, erfarenhet av barn, nätverk och kön ska vägas in och även kvinnors och mäns förmåga till empati, kärlek till ett barn och förmåga att sätta det blivande barnet i fokus.

Ålder är en av flera parametrar som ska vägas in vid en adoptionsutredning. Men ålder borde inte vara viktigare än exempelvis *erfarenhet av barn* eller *socialt nätverk*. Självklart ska inga personer som är äldre än 50 år få adoptera riktigt små barn, där- emot kan alerta och friska 50-åringar bli mycket bra adoptivföräldrar till något äldre barn. Likaså kan en äldre adoptant till ett äldre barn besitta en känslomässig mognad, som kan underlätta anknytning och möjliggöra en positiv utveckling för ett barn som har skador, psykiska eller fysiska, med sig från ursprungslandet. Den individuella bedömningen måste vila på ett bredare underlag och inte fokusera alltför mycket på ålder. Kanske är ett personlighetstest bättre än ett åldersintyg vid lämplighetsbedömning inför adoptioner?"

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamot Leif Larsson (v) och tjänstgörande ersättare Birgitta Wosse (mp) enligt följande

med hänvisning till reservationen från (v) och (mp) i socialtjänstnämnden.

Norrmalms stadsdelsförvaltning

Reservation anfördes av vice ordföranden Lars Arell m.fl. (s) enligt följande

1. Besvara remissen i huvudsak i enlighet med förvaltningens förslag.
2. Med ändring av förvaltningens förslag vad avser riktlinjerna för hur sökandens ålder ska bedömas anföras följande:

Frågan om vilken betydelse de sökandes ålder ska tillmätas vid bedömningen av deras lämplighet har diskuterats under många år och särskilt på senare år då allt fler av de sökande kommit upp i den ålder då de flesta inte kan räkna med att få biologiska barn. Det är därför glädjande att Regeringsrätten nu kommit med ett klagande i frågan. Trots detta kan det finnas gränsfall där det är svårt att avgöra hur stor vikt som

ska läggas vid den sökandes ålder vid bedömning av deras lämplighet och omsorgsförmåga.

I sin dom framhåller regeringsrätten att det är viktigt att åldersstrukturen i adoptivfamiljen inte alltför mycket skiljer sig från de flesta andra familjers. På Norrmalm, och i Stockholm som helhet, är det idag mycket vanligt att skaffa barn när åtminstone den ena föräldern är betydligt äldre än de åldersgränser som anges i riktlinjerna. Vi anser därför att riktlinjerna bör utformas så att adoptioner kan medges så länge de blivande adoptivföräldrarnas ålder inte avviker alltför mycket från vad som är vanligt bland övriga familjer.

Särskilt uttalande gjordes av ledamöterna Andreas Nilsson (s) och Tara Twana (s) samt ersättarna Carolina Gómez Lagerlöf (s) och Claudio Skubla (s) enligt följande

Enligt FN:s barnkonvention, som är vägledande för all internationell adoptionsverksamhet ska barnens bästa sättas i främsta rummet. Denna ansats stämmer väl överens med de reviderade riktlinjerna så länge vi ensidigt utgår ifrån svenska förhållanden.

Det är dock önskvärt att de internationella förhållandena och den verklighet som de föräldralösa barnen lever i ges större tyngd när barnkonventionen tolkas.

Det finns betydligt fler barn i världen som lever sina liv på barnhem än vad det finns vuxna människor som är beredda att adoptera dem. Enligt Adoptionscentrum finns det i dag 20-200 miljoner övergivna och föräldralösa barn i världen. Av dessa är det mindre än 40 000 barn per år som ges möjlighet att få nya föräldrar någonstans i världen. Enligt Statistiska centralbyrån, SCB, kom endast 879 av dessa barn till Sverige år 2006. Varje ansökan om adoption som vi avslår, är i princip ett nej till ett föräldralöst barn längre bak i kön. Att åberopa FN:s barnkonvention och samtidigt avslå ett medgivande om adoption enbart för att den sökande är 42, 45 eller 47 år går inte ihop. Kraven på den sökande bör i högre grad än i dag ställas mot den förmodade vinst som det skulle innebära för ett föräldralöst barn att få en ny start i en ny familj i Sverige.

Vi vill se regler som gör det möjligt att hjälpa fler föräldralösa barn att finna ett hem istället för att ensidigt försöka finna formerna för den perfekta svenska föräldern, och uppmunar kommunstyrelsen att verka för detta.

Särskilt uttalande gjordes av Yildiz Kafkas (mp) enligt följande

Vi ställer oss helhjärtat bakom stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande och välkomnar en revidering av riktlinjerna för adoptionsärenden. Vid hantering av dessa ärenden har det många gånger varit mycket svårt att ta ställning till hur stort värde man ska fästa vid adoptivföräldrarnas/föräldrarnas ålder.

I en nyligen avkunnad dom i Regeringsrätten hänvisar man frågan om avgörandet till det som anges i regeringspropositionen från år 2003, där man anser 42 års ålder som lämplig gräns med viss flexibilitet när det gäller ett syskon eller ett känt barn (syskon, släkting- eller sommarbarn).

Ett förtydligande i detta avseende och övrigt har varit nödvändigt dels för att göra den känsliga hanteringen så rättvis som möjligt, dels för att undvika lång väntan för dem som vill adoptera ett barn utan att kunna någorlunda bedöma sin chans att få ett barn. Vi vill dock uppmärksamma på faran i att fixera alltför mycket på åldern i jämförelse med andra egenskaper som är av större betydelse för barnet. Människor har olika mentala och fysiska förutsättningar, även om de är i samma ålder.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Gunilla Bhur (v) och Jakob Dencker (mp), enligt följande

1. Stadsdelsnämnden bifaller i huvudsak förvaltningens förslag till revidering.
2. Ett tillägg görs i riktlinjerna om att medgivande till adoption kan ges till sökande som är högst 50 år om barnet är äldre än 5 år.
3. Därutöver vill vi anförda följande.

Det är bra att de nya riktlinjerna sätter barnen i fokus. Det är det adopterade barnets behov som ska styra möjligheterna att adoptera. Barn som adopteras är mer sköra genom att de under den första tiden i sina liv har varit utsatta för separationer från sin ursprungsfamilj. Alla forskare är idag ense om anknytningens betydelse för barns utveckling, just därför måste de adopterade barnens behov av stabila, kärleksfulla och flexibla föräldrar garanteras.

De som ska prövas som möjliga adoptivföräldrar ska självklart bemötas på samma sätt i alla stadsdelsnämnder. Utredningarna ska vara uppbyggda efter samma principer och ingen stadsdelsnämnd ska ha ett eget förhållningssätt eller egen kultur utifrån handläggarnas egna synpunkter. Kunskap om barns behov och utveckling ska vara basen i utredningarna.

Dessutom fordras det en stor respekt inför de sökande som också befinner sig i en situation som är ytterligt känslig. Att bli bedömd om man ska godtas som blivande föräldrar eller inte är väldigt utlämnande. Det är alltid individer som ska bedömas. Ekonomi, ålder, arbete, erfarenhet av barn, nätverk och kön ska vägas in men även kvinnors och mäns förmåga till empati, kärlek till ett barn och förmåga att sätta det blivande barnet i fokus.

Ålder är en av flera parametrar som ska vägas in. Men ålder borde inte vara viktigare än exempelvis erfarenhet av barn eller socialt nätverk. Självklart ska inga personer som är äldre än 50 år få adoptera små barn, däremot kan friska 50-åringar bli mycket bra adoptivföräldrar till något äldre barn. Den individuella bedömningen måste vila på ett bredare underlag och inte enbart fokusera på ålder. Kanske en personlighetstest skulle vara bättre än ett åldersbetyg.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Rebwar Hassan (mp) enligt följande

Mot beslutet att avslå (mp) förslag till beslut reserverade sig ledamoten Rebwar Hassan (mp) för (mp).

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Berit Bornecrantz Dias (v) enligt följande

Stadsdelsnämnden föreslås besluta

1. Att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till revidering,
2. Att ett tillägg görs i riktlinjerna om att medgivande till adoption kan vid personliga förhållanden ges till sökande som har högre ålder än den rekommenderade
3. Att därutöver anföras följande:

Regeringsrätten säger att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 42-45 år, men att undantag kan göras. Det innebär i praktiken att nämnderna kan och bör räkna in andra faktorer, som sökandes lämplighet och speciella omständigheter, i kombination med barnets ålder och behov. Det innebär teoretiskt att det för de sökande inte finns någon övre åldersgräns. De nya domarna medger fortfarande att adoptioner skall ses utifrån barnets behov om föräldrarna/föräldern har egenskaper och erfarenhet som gör dem synnerligen lämpliga.

Kommunikationschefen på Adoptionscentrum, Janna Olzon, pekar på att den individuella prövningen är viktig, att man inte får låsa sig vid riktlinjerna så att det bara handlar om ålder eller nätverk. Ett exempel från 2006 då ett 8-årigt barn adopterades av makar där kvinnan var 49 och mannen 58 illustrerar vikten av att bedöma varje fall individuellt. Paret hade barn sedan tidigare och mycket gedigen barnerfarenhet både privat och i sitt yrke. Barnet riskerade annars att institutionsplaceras och har nu istället fått de allra bästa förutsättningar och mår mycket bra.

De som ska prövas som möjliga adoptivföräldrar ska bemötas på samma sätt i alla stadsdelsnämnder. Utredningarna ska vara uppbyggda efter samma principer och ingen stadsdelsnämnd ska kunna skaffa sig ett eget förhållningssätt eller egen kultur utifrån handläggarnas egna synpunkter. Risker med det föreslagna beslutet är att det blir godtyckligt hur varje nämnd beslutar, att det kommer att finnas nämnder som enbart ser till åldern och inget annat för att det helt enkelt är enklare. Man hamnar i att kategoriskt säga nej till alla sökande över 42 år. Ålder är en av flera parametrar som ska vägas in. Men ålder är inte viktigare än exempelvis erfarenhet av barn eller socialt nätverk. Pigga 50-åringar kan bli mycket bra adoptivföräldrar till något äldre barn. Den individuella bedömningen måste vila på ett bredare underlag och inte fokusera på ålder. Kanske en personlighetstest skulle vara bättre än ett åldersbetyg.

ADOPTION

Riktlinjer för handläggning och dokumentation av adoptionsärenden

Upplysningar: Socialtjänstförvaltningens stab

Innehållsförteckning

Bakgrund
Inledning
Legal förutsättningar för adoption
Socialtjänstlagen
Lag om internationell adoptionsförmedling
Lag om internationella rättsförhållanden rörande adoption
Äktenskapsbalken
Föräldrabalken
Handläggning av adoptionsärenden
Internationella adoptioner
Inledning
Personligt informationssamtal
Obligatorisk föräldrautbildning
Ansökan om medgivande och inledning av utredning
Utredning om medgivande ("hemutredning")
Utredarens bedömning och förslag till beslut
Anmälan om ändrade förhållanden
Samtycke till fortsatt adoptionsförfarande
Återkallelse av medgivande
Överklagande
Barnet anländer – stadsdelsnämndens tillsynsskyldighet
Tillsynsansvar
Fastställelse av internationell adoption
Uppföljning
Enskilda adoptioner
Inledning
Ansökan om att få adoptera ett visst barn
Barnets egen inställning
Styvbarnsadoption/närståendeadoption
Adoption av släktingbarn bosatta utomlands
Adoption av spädbarn födda i Sverige
Adoption av familjehemsplacerat barn
Efterforskningar
Dokumentation och gallring
Informations- och anmälningsblankett till föräldrautbildning
Blankett för ansökan om medgivande 6 kap. 12 § SoL

Riktlinjer för socialtjänstens handläggning av adoptionsärenden.

Adoption ska ske för barnets bästa, för att barnet ska få föräldrar och ett hem att växa upp i. Samhället måste så långt det är möjligt garantera att varje adoptivbarn kommer hit på ett lagligt och etiskt sätt och att det kommer till föräldrar som är förberedda och väl lämpade att ta hand om det.

(Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, MIA, 2007.)

Bakgrund

Historien igenom har det funnit barn som övergivits av sina föräldrar eller förlorat sina föräldrar på annat sätt. Det har också alltid funnits vuxna som av olika skäl har saknat barn. Dessa situationer har samhällen löst på varierande sätt. Adoption har förekommit, liksom olika former av kollektivt omhändertagande. I dagens Sverige dominerar adoption av barn från andra länder. Ytterst få späda barn eller fosterbarn lämnas för nationell adoption.

Inledning

Beslut om adoption fattas av domstol och innebär att barnet anses som adoptantens barn och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Enligt Föräldrabalken (FB) ska rätten pröva om det är lämpligt att adoptionen kommer till stånd. Ett krav är att inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om adoption fattas. En adoption går inte att häva. När de sökande har det blivande adoptivbarnet i sin vård lämnas *ansökan om adoption* antingen till den tingsrätt där sökanden är folkbokförd eller Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA) beroende på vilken typ av adoption det är fråga om.

Socialnämnden är remissinstans för tingsrätten att yttra sig i adoptionsärenden (4 kap 10 § FB).

I förarbeten till socialtjänstlagen (SoL) och föräldrabalken används begreppet ”socialnämnd” som ansvarig myndighet. För Stockholms vidkommande gäller att socialnämnds uppgifter åligger stadsdelsnämnderna.

Att adoptera barn är ingen rättighet i det svenska samhället, utan en adoption handlar om barnets rätt att få föräldrar. Genom lagregleringen av adoptioner har samhället tagit på sig ett särskilt ansvar gentemot dessa barn och principen om barnets bästa är alltid överordnad de sökandes önskemål.

Legala förutsättningar för adoption

Bestämmelserna om adoption finns i socialtjänstlagen, föräldrabalken, lag (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption (IRA), förordning (1976:834) om prövning av utländskt beslut om adoption, lag (1997:191) med anled-

ning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, lag (1997:192) om internationell adoptionsförmedling (LIA, ersätter lag om internationell adoptionshjälp).

Socialtjänstlagen

Av 6 kap 6 § SoL framgår att det krävs ett medgivande från socialnämnden för att placera en underårig för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem, som inte tillhör någon av hans föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om honom. Beslut om medgivande för internationell adoption fattas med stöd av 6 kap 12 § SoL.

Av 6 kap 12 § SoL framgår att det krävs medgivande från socialnämnden vid internationella adoptioner. Medgivandet ska inhämtas innan barnet lämnar det land där barnet har hemvist. Vid utredning av ett sådant medgivande ska socialnämnden ställa särskilda krav på den eller de som vill adoptera.

- Förutsättning för ett medgivande är att sökanden är *lämpad att adoptera*. Utredningen ska således klargöra om sökanden har kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov, den planerade adoptionens innebörd, sökandens ålder, hälsotillstånd, personliga egenskaper och sociala nätverk.

- Det ställs även krav på att sökanden som önskar adoptera ett barn som har sin hemvist utomlands har deltagit i en av kommunen anvisad *föräldrautbildning* innan medgivandet kan lämnas. Om sökanden har adopterat barn från utlandet tidigare får medgivande lämnas även om sökanden inte deltagit i föräldrautbildning.

Medgivandet upphör att gälla, om inte barnet har tagits emot i hemmet inom två år från det medgivandet lämnades.

Av 6 kap 13 § SoL framgår att den eller de som vill adoptera är skyldiga att anmäla till socialnämnden om deras omständigheter ändras mer väsentligt under den tid medgivandet gäller. Förändringar som här kan bli aktuella är till exempel arbetslöshet, olika sjukdomar eller förändringar i familjebilden som skilsmässa, graviditet eller dödsfall. Medgivandet ska återkallas, om förutsättningarna för det inte längre föreligger. För att återkalla ett redan lämnat medgivande krävs beslut av socialnämnden. Sådan återkallelse kan även ske när barnet har tagits emot av sökandena, om en fortsatt vistelse hos de sökande inte är förenligt med barnets bästa.

Av 6 kap 14 § SoL framgår att då ett barn har utsetts till familjen ska socialnämnden pröva om den ska ge sitt samtycke till att adoptionsförfarandet får fortsätta. Detta inslag i adoptionsprocessen är föranledd av Haagkonventionen och gäller alla barn med hemvist utomlands. Prövningen ska ske skyndsamt och senast inom två veckor från det att den eller de som önskar adoptera kommit in med en anmälan om att ett barn utsetts. Denna tid kan förlängas om synnerliga skäl föreligger t ex om anmälan måste

kompletteras eller om socialnämnden behöver inhämta ytterligare information i ärendet från MIA eller inte kan få kontakt med adoptionssökandena. Bestämmelsen om samtycke till att adoptionsförfarandet får fortsätta har gjorts tillämpliga även på adoptioner som faller utanför Haagkonventionen.

Av 6 kap 7 § SoL framgår att socialnämnden ska medverka till att barnet får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden och lämna de blivande adoptivföräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver. För att uppfylla dessa skyldigheter bör den socialnämnd som lämnar medgivande eller samtycke, genom personliga besök hålla sig väl förtrogen med förhållandena i hemmet och ge dessa behövligt stöd (5 kap.1 b § Socialtjänstförordningen – SoF) fram till dess beslut om adoption är fattat.

6 kap. 8 § SoL reglerar socialnämndens skyldighet att följa upp vården genom övervägande minst en gång var sjätte månad. När barnet anlänt till de sökande har nämnden ansvar för vården till dess domstol beslutat om adoption.

Av 5 kap 1 § SoL framgår att socialnämnden har ett särskilt ansvar att tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål om adoption avgjorts.

Lag om internationell adoptionsförmedling

Av 4 § Lag om internationell adoptionsförmedling framgår att den eller de som vill adoptera ett barn från utlandet ska anlita en sammanslutning som är auktoriserad enligt denna lag. Detta gäller dock inte enstaka fall av adoption som avser släktingbarn eller där det annars finns särskilda skäl att adoptera utan förmedling av en auktoriserad sammanslutning. MIA ska i sådana fall, innan barnet lämnar landet, pröva om förfarandet är godtagbart.

Lag om internationella rättsförhållanden rörande adoption

Av 3 § i Lag om internationella rättsförhållanden framgår att om adoptionsbeslutet från barnets ursprungsland har samma rättsverkningar som en svensk adoption (stark adoption) är det tillräckligt att MIA godkänner adoptionen.

Äktenskapsbalken

Av 2 kap 3 § äktenskapsbalken framgår att adoptivförhållanden ska jämföras med biologiskt släktskap vid tillämpning av reglerna om äktenskapshinder och partnerskap, t ex får adoptivförälder inte ingå äktenskap med sitt adoptivbarn.

Föräldrabalken

I 4 kap 1 § FB anges åldersgränserna för att få adoptera. Man eller kvinna som har fyllt tjugofem år har rätt att ansöka om adoption. Denna rätt tillkommer även den som fyllt arton men inte tjugofem år, om adoptionen avser eget barn, makes barn eller makes adoptivbarn eller om synnerliga skäl annars föreligger.

Av 4 kap 4 § FB framgår att andra än makar inte äger rätt att gemensamt ta emot adoptivbarn, men par som ingått registrerat partnerskap kan också prövas som adoptivföräldrar på samma sätt som gäller för makar (gäller sedan 1 februari 2003).

Se Justitiedepartementets faktablad 2003-03-03 www.justitie.regeringen.se.

Av 4 kap 5 § FB framgår att barn som har fyllt tolv år inte får adopteras utan eget samtycke. Undantag görs för fall då barnet är under sexton år och skulle skadas av att tillfrågas och för fall då barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller något liknande förhållande.

Av 4 kap 5a § FB framgår att barn som inte fyllt arton år inte får adopteras utan föräldrarnas samtycke. Undantag för detta finns stadgat i 2 st samma paragraf; samtycke behövs inte av den som lider av en allvarlig psykisk störning, är utan del i vårdnaden eller befinner sig på okänd ort.

Av 4 kap 6 § FB framgår att tingsrätten vid sin bedömning om det är lämpligt att adoptionen äger rum ska ta hänsyn till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad. Detta ska ske även för barn under tolv år.

Av 4 kap 7 § FB framgår att verkan av adoptionen upphör om adoptivbarnet adopteras av annan än adoptantens make. Det kan vara fallet om adoptivbarnet adopteras ytterligare en gång. Ett exempel är när adoptivföräldrarna/adoptivföräldern avlider och barnet adopteras på nytt. De nya adoptivföräldrarna anses vara föräldrar till adoptivbarnet i alla avseenden.

Av 4 kap 10 § FB framgår att det är socialnämnden i den kommun där sökanden är folkbokförd som ska söka klarlägga barnets inställning och redovisa den för rätten.

Handläggning av adoptionsärenden

Internationella adoptioner

Inledning

Ungefär ett tusen barn adopteras per år i Sverige. År 2006 genomförde kommunerna drygt 2 500 utredningar om medgivande till adoption av barn med hemvist utomlands. Omkring 20 spädbarn (0-1 år) lämnas årligen i Sverige för nationell adoption. Ungefär lika många fosterbarn (0-17 år) blir adopterade. Därutöver är styvbarnsadoption den vanligaste formen av nationell adoption (188 år 2006).

Vid internationella adoptioner förmedlas kontakten med givarlandet genom en av MIA auktoriserad adoptionsorganisation. De barn som blir aktuella för internationell adoption är barn som av känd eller okänd anledning inte vårdas av sina föräldrar. Många av barnen har en traumatisk bakgrund och samtliga har varit med om minst en separation.

Många adopterade barn har hälsoproblem vid ankomsten till sin nya familj. Det vanligaste är att de lider av åkommor som är lätta att kurera inom ramen för vanlig sjukvård. De allra flesta tillfrisknar från eventuella infektioner och återhämtar sig om de varit undernärda, och är sedan friska och utvecklas väl.

Rent allmänt kan konstateras att många utländska adoptivbarn har betydligt mer långtgående behov än andra barn på grund av sin tidigare levnadssituation. Föräldraskapet till adoptivbarn innehåller dels vanliga krav som ett biologiskt föräldraskap innebär, dels särskilda problem som är kopplade till adoptionen. Inte minst har det visat sig att tonårstiden ofta innebär kluvenhet och problem hos den unge. Prövningen av de sökandes lämplighet vid adoptionstillfället måste därför även innefatta en bedömning av deras förmåga att på sikt kunna fungera som tonårsföräldrar och även stöd i vuxenlivet samt när adoptivbarnet själv kanske bildar familj. Detta innebär bland annat att de sökandes ålder och hälsotillstånd måste ställas i relation till de krav som kan ställas på dem om femton till tjugo år. Det är av yttersta vikt att en adoptionsutredning görs grundligt. Ett ställningstagande för en adoption innebär att samhället medverkar till beslut om familjebildning. Ett sådant beslut medför ett stort ansvar gentemot barnet ifråga och även gentemot barnets företrädare i ursprungslandet.

Både föräldrautbildningen och hemutredningen syftar till att noga förbereda den sökande om vad ett adoptivföräldraskap kan innebära. Detta för att den sökande ska kunna fatta ett väl genomtänkt beslut om han/hon vill ansöka om att få adoptera ett barn. Föräldrautbildningen kommer att väcka tankar och funderingar som förhoppningsvis leder till fortsatt diskussion med närstående och med hemutredaren inom ramen för utredningen.

Ett adoptionsärende vid stadsdelsnämnden inleds när sökande begär medgivande att få adoptera ett barn och avslutas i och med att adoptionen beslutats av tingsrätt och begärda uppföljningsrapporter har avlämnats. Ärendet innehåller därmed såväl medgivandeutredning som utredning om samtycke till fortsatt adoptionsförfarande (se nedan). Den stadsdelsnämnd som genomför medgivandeutredningen ska även ansvara för utredningen gällande samtycke till fortsatt adoptionsförfarande.

Schematiskt kan processen beskrivas som följer:

- Sökanden kontaktar stadsdelsförvaltningen för att han/hon vill adoptera.
- Sökanden inbjuds till ett personligt informationssamtal och upplyses om adoptionsprocessen, om kravet på föräldrautbildning, innehållet i hemutredningen och adoptionsorganisationernas väntetider och krav, utdelning av diverse tänkvärt material, av anmälningsblankett till utbildningen och blankett för ansökan om medgivande m.m.
- Sökande anmäler sig själv till, och deltar i anvisad adoptivföräldrautbildning.

- Efter avslutad föräldrautbildning lämnar sökanden in sin ansökan om medgivande till den stadsdelsförvaltning till vilken sökanden är del av. Kopia av kursintyget bifogas.
- Utredning enligt 11 kap 1 § SoL inleds *senast inom tre månader*, genom att ansökan om medgivande registreras i paraplysystemet.
- Utredningen genomförs, dokumentation görs i paraplysystemet.
- Stadsdelsnämnden fattar beslut om medgivande enligt 6 kap 12 § SoL, eller avslår ansökan om medgivande. Medgivandeutredningen avslutas.
- Ny utredning inleds enligt 11 kap. 1 § SoL gällande samtycke till fortsatt adoptionsförfarande. Avslutas efter att stadsdelsnämnden har fattat beslut.
- Uppföljningsrapport genomförs grundad på utredning enligt 11 kap. 1 § SoL.
- Ärendet avslutas när domstol fattat beslut i adoptionsfrågan, och uppföljningsrapport avlämnats.

Praktiken har visat att en del som avser att adoptera ångrar sig, eller bestämmer sig för att avvakta, efter att de fått grundligare information eller genomgått föräldrautbildning. I syfte att förstärka grundsatsen att beslutet att gå vidare i adoptionsprocessen alltid är den sökandes ansvar, och för att ingen hemutredning ska påbörjas onödigtvis, är praxis i Stockholm att den sökande ska anmäla sig på egen hand till föräldrautbildningen och först efter avslutad utbildning inlämna ansökan om medgivande och initiera hemutredningen.

Emellertid om den sökande efter det första informationssamtalet inte accepterar detta förfaringsätt, utan kräver att hemutredning ska påbörjas innan avslutad föräldrautbildningen, har sökande laglig rätt till det.

Personligt informationssamtal

Den som vill adoptera börjar med att kontakta sin stadsdelsförvaltning och får då komma på ett personligt informationssamtal för att erhålla grundlig information om adoptionsprocessen. Inför det personliga informationssamtalet får den sökande broschyren "Så går det till att adoptera" (MIA:s broschyr) hemskickad till sig.

Punkter att ta upp på informationssamtalet:

- Så går det till att adoptera
- Krav enligt 6 kap 12 § SoL (lämpad att adoptera)
- Den obligatoriska föräldrautbildningen
- Socialtjänstens tillsynsmyndigheter, möjligheter att klaga
- MIA och organisationerna, ländernas krav m.m.
- Väntetider
- Kostnader

I samband med det personliga informationssamtalet ska den sökande få med sig dels en anmälningsblankett till stadens föräldrautbildning inför adoption, dels en blankett för ansökan om medgivande till adoption. Den sökande ska också få Socialstyrelsens/MIA:s studiematerial; ”Att bli förälder till ett barn som redan finns”.

Om det redan i inledningsskedet framkommer att sökande sannolikt inte bör få medgivande, ska sökande upplysas om detta utan dröjsmål. Faktorer som kan ge anledning till förslag på avslag är exempelvis uppgifter om hälsotillstånd, ålder och inkomna uppgifter ur belastnings- och misstankeregister eller socialregister (jfr sid. 60 och 87 prop. 2003/04:131). Om det finns komplicerade medicinska osäkerheter angående sökandes hälsa, bör Rättsliga rådet vid Socialstyrelsen konsulteras innan hanteringen av ärendet går vidare. Detta för att inte sökanden ska riskera ett avslag av den orsaken i ett senare skede. Om sökanden ändå vill provas som adoptivförälder, är det lagenligt och då ska ärendet ha sin gång.

Om sökanden av något skäl inte vill genomgå de moment som ingår avslutas kontakten.

Om sökanden tidigare har adopterat barn från utlandet får beslut om medgivande fattas utan att den sökande går föräldrautbildning, varför utredning kan startas med en gång, om det är vad den sökande önskar.

Obligatorisk föräldrautbildning

Sedan den 1 januari 2005 gäller obligatorisk föräldrautbildning för blivande adoptivföräldrar. Syftet är att de som vill adoptera ska få kunskap om adoptivbarn och deras behov och insikt i vad adoptionen innebär både för dem själva och för barnet. Under utbildningen tar man upp hur en adoption praktiskt går till, vilka regler som gäller och vilken hjälp man kan få om det blir problem efter adoptionen. I utbildningen framhålls att det är viktigt att diskutera vad barnet kan ha varit med om och hur barnet kan se på adoptionen i senare livsfaser. Ju bättre förberedd den blivande adoptivföräldern är, desto bättre är förutsättningarna för att barnet ska få det bra.

Adoptivföräldrautbildningen anordnas i Stockholm av socialtjänstförvaltningen, och kursledarna utgår från Socialstyrelsens och MIA:s utbildningsmaterial. Utbildningen är avgiftsbelagd. Efter avslutad utbildning erhåller den sökande ett kursintyg. För att få kursintyg ska sökanden ha deltagit på minst 5 av 7 kurstillfällen. Den sökande ska bifoga kopia av intyget till sin ansökan om medgivande, och överlämna papperna till stadsdelsförvaltningens familjerättsenhet, varpå ansökan registreras i paraplysystemet och hemutredning enligt 11 kap 1 § SoL inleds.

Ansökan om medgivande och inledning av utredning

För att få adoptera ett *barn med hemvist utomlands* måste sökanden ha medgivande enligt 6 kap 12 § SoL av den stadsdelsnämnd där sökanden är folkbokförd, innan bar-

net lämnar det land där det har sin hemvist. Ansökan om medgivande att ta emot ett barn för adoption inlämnas *till den stadsdelsnämnd där sökanden är folkbokförd*. När ansökan om medgivande och kopia av kursintyg inkommer till stadsdelsnämnden ska utredning enligt 11 kap 1 § SoL inledas. Registrering sker i paraplysystemet.

I utredningsförfarandet måste stadsdelsnämnden i första hand se sig som företrädare för det okända barnet och ha barnets bästa för ögonen. Som handläggare måste man ha klart för sig att barnet, genom att bli adopterat, byter land och familjerättslig tillhörighet på livstid. Prövningen av de sökandes lämplighet vid adoptionstillfället måste därför även innefatta en bedömning av de sökandes förmåga att fungera som föräldrar under barnets hela uppväxt. Ett medgivande till adoption får endast ges till de familjer socialnämnden bedömer kan ge ett barn bästa tänkbara uppväxtförhållanden.

Utredning om medgivande ("hemutredning")

De som utreder om ett medgivande att ta emot ett barn för adoption kan lämnas eller inte, ska under utredningens alla delar se sig som företrädare för det okända barnet. Medgivandeutredningen genomförs med stöd av 6 kap 12 § SoL och syftar till att ge stadsdelsnämnden ett väl underbyggt beslutsunderlag. Ett lämnat medgivande gäller i två år.

Vid internationella adoptioner ska dokumentationen av medgivandeutredningen också tjäna som en presentation av de blivande adoptivföräldrarna inför barnets företrädare i dess ursprungsland.

En medgivandeutredning består av flera olika moment och följande områden ska utredas:

Tidigare förhållanden: Uppväxt, utbildning, förvärvsarbete. Sökandens uppfattning om sin uppväxtmiljö och relationer till föräldrar, syskon och eventuella syskonbarn.

Nuvarande förhållanden: Hemmet, bostadsmiljön, arbetet, ekonomin. Relationer till släkt och vänner.

Hälsotillstånd: Tidigare och nuvarande hälsotillstånd, genomgångna sjukdomar (prop. 2003/04:131 s 61 och 87).

Ålder: I lagen nämns sökandens ålder som en viktig faktor vid bedömning av lämplighet. Sökandes ålder ska utan undantag relateras till det okända barnets ålder, och adoptivbarnets behov av särskilda omsorger och uthållighet utöver det vanliga från sina föräldrar, både i nuläget och på femton till tjugo års sikt. Hög ålder hos dem som ansöker om att få adoptera kan inte kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn. Regeringsrätten slår i sin dom 2007-11-12, mål nr 570-07 och 828-07, fast att bedömningen av vilken betydelse de sökandes ålder har ska göras utifrån vad som angetts i förarbetena i regeringens prop. 2003/04:131 s.59-61. Regeringsrätten hänvi-

sar i sin dom även till RÅ ref. 67, vari påtalas i förarbetena att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år, men att undantag kan göras om en av sökandena är något äldre än 42 år. Ett annat exempel då undantag kan göras är vid adoption av ett syskon eller om det gäller adoption av ett känt barn, såsom släktingbarn eller sommarbarn.

Personlighet och intressen: Personlighet, intressen och fritidssysselsättningar. Vänner och umgänge.

Religion, livsåskådning: trosföreställning, världsuppfattning, värderingar och normer.

Äktenskap/samlevnad: Tillbakablick på äktenskapet/partnerskapet. Upplevelsen av eventuell ofrivillig barnlöshet och hur den påverkat de sökande. Nuvarande relationer mellan familjemedlemmar. Inställningen till den planerade adoptionen hos släktingar och andra personer i omgivningen.

Motiv till adoption och önskemål om barnets ålder: Orsaker till och överväganden i samband med adoptionsplanerna. Önskemål om barnets ålder och en beskrivning av hur de sökande planerar att komma i kontakt med barnet.

Särskilda kunskaper och insikter om adoptivbarn: Hälsa hos adoptivbarn, teorier om adoptivbarns anknytning och språkutveckling, särskilda behov samt medvetenhet om den planerade adoptionens innebörd ur ett livsloppsperspektiv.

Kunskaper och erfarenhet av barn: Allmänna kunskaper om barns hälsa och utveckling. Erfarenhet och kontakter med barn och ungdomar. Tidigare barn i familjen, deras anpassning och utveckling. Uppfostringsideal. Förväntningar och förberedelser inför föräldrarollen.

Referenser: Utredarens redogörelse för referenternas uttalanden. Förutom skriftliga utlåtanden från referenterna själva, ska utredaren även ha personlig kontakt i form av möte och samtal med referenterna. Det är viktigt att nätverket runt den som söker medgivande som ensamstående är extra gott, och att referenterna är väl införstådda med vilket behov av stöd från dem, som den sökande kan behöva som ensamstående förälder både nu och senare i livet under barnets uppväxt. Utredaren måste också upplysa referenterna till en ensamstående sökande, att vissa givarländer kräver att det ska finnas någon i nätverket som skriftligen intygar att vederbörande är beredd att ta hand om barnet, om det skulle hända föräldern något.

Socialregisterkontroll ska göras i den eller de sökandes stadsdelsnämnd. Om familjen flyttat görs kontroll även vid den tidigare stadsdelsnämnden eller hemkommunen.

Rekvisition av utdrag ur *belastnings- och misstankeregistret* ska göras hos Rikspolisstyrelsens registerenhet enligt 11 § *första stycket* BRF (förordning ombelastningsregister SFS 1999:1134) och 4 § MRF (förordning om misstankeregister SFS 1999:1135).

Friskintyg: Sökanden måste inkomma med läkarintyg om sitt hälsotillstånd. Syftet är att klarlägga om det finns medicinska hinder för en adoption. Rättsliga rådet vid Socialstyrelsen konsulteras vid tveksamheter.

För att kunna göra en professionell bedömning av de tilltänkta adoptivföräldrarnas lämplighet bör samma överväganden göras som vid andra barnutredningar inom socialtjänsten. Det innebär att barnets behov visserligen inte är kända, men man får utgå ifrån att barnet vid en internationell adoption kommer att ha behov av särskilt stöd. Därmed måste också stora krav ställas på föräldrarnas omsorgsförmåga. Som hjälpmedel vid utredning av dessa förhållanden bör BBIC, Barns behov i centrum, utredningssystem användas (se stadens riktlinjer för barn- och ungdomsutredningar. www.stockholm.se/socialtjanstforvaltningen/riktlinjer).

Om det vid registerkontroller framkommer sådan information som måste utredas ytterligare och de sökande inte ger samtycke till detta, ska utredningen avslutas genom ett nämndbeslut eller genom att de sökande själva återtar sin ansökan. Återtas ansökan ska det dokumenteras.

Datum för när ansökan om adoption lämnades in kan ha betydelse för om adoptionen blir en konventionsadoption enligt Haagkonventionens regler och måste därför särskilt noteras i hemutredningen.

Utredarens bedömning och förslag till beslut

Medgivandeutredningen avslutas med att utredaren analyserar de fakta som framkommit under utredningen, och gör sin professionella sammantagna bedömning av sökandens lämplighet att ta emot ett barn för adoption. Journal ska föras löpande under hela utredningstiden om vad som framkommer. Enbart det som är relevant fakta för frågan om medgivande, ska dokumenteras i själva utredningsdokumentet. Utredningen och utredarens bedömning utgör stadsdelsnämndens underlag för beslut. Förslaget till beslut ska skrivas separat på en egen sida. Nämndens beslut överlämnas till sökanden. Sökanden, som får ett medgivande enligt 6 kap 12 § SoL, ska underrättas om att detta inte utgör någon garanti för att få ett adoptivbarn. De sökande ska skicka utredningen och nämndens medgivande tillsammans med en ansökning till utlandet. Barnets företrädare i ursprungslandet väljer sedan en familj bland de ansökningar som de mottagit.

Utredaren bör, i egenskap av företrädare för barnet, föreslå avslag i de fallen det kvarstår osäkerhet om hemmets lämplighet av något särskilt skäl eller beroende på flera osäkra faktorer, vilka tillsammans ger en bild av hemmet som en mindre trygg och lämplig uppväxtmiljö för ett adoptivbarn. Det ska i utredningen och bedömningen tydligt framgå skälen till varför hemutredningen föreslår nämnden besluta om avslag. I de fallen svåra överväganden görs, och när förslag till avslag övervägs, ska stadens jurister regelmässigt konsulteras. Om stadsdelsnämnden inte delar tjänstemännens bedömning och ändrar förslaget, är det mycket betydelsefullt för de sökande att näm-

den är särskilt välmotiverad i sitt beslut, så att de sökandes möjlighet att kunna utses som adoptivföräldrar i givarlandet säkerställs.

Avslås ansökan om medgivande att ta emot barn för adoption kan beslutet överklagas hos länsrätten (16 kap 3 § SoL).

Anmälan om ändrade förhållanden

Det kan under medgivandeperioden inträffa sådana väsentligt ändrade förhållanden hos de som vill adoptera att ett fortsatt adoptionsförfarande kan ifrågasättas. De sökande är då skyldiga att anmäla detta till nämnden (6 kap.13 § SoL), som prövar om de ändrade förhållandena har betydelse för det redan lämnade medgivandet (exempel kan vara graviditet eller skilsmässa).

I sin prövning undersöker stadsdelsnämnden i första hand om sökandens förhållanden *väsentligen* förändrats sedan medgivandet lämnades och att barnets ålder och andra uppgifter stämmer överens med medgivandet.

Samtycke till fortsatt adoptionsförfarande (6 kap. 14 § SoL)

De eller den som fått ett medgivande enligt 6 kap 12 § SoL att ta emot barn för adoption, ska anmäla till stadsdelsnämnden när de fått besked, att *de utsetts som blivande adoptivföräldrar till ett visst barn*. Anmälan bör innehålla personuppgifter om barnet, uppgift om hur de sökande kommit i förbindelse med barnet samt andra uppgifter som är nödvändiga för att socialnämnden ska kunna ge samtycke till att adoptionsförfarandet kan fortsätta. De auktoriserade adoptionsorganisationerna lämnar de sökande alla nödvändiga handlingar på barnet, juridiska såväl som medicinska.

Beslut om samtycke till fortsatt adoptionsförfarande får delegeras till enskild tjänsteman. Den som har delegation ska skyndsamt och senast inom två veckor från det att anmälan inkom pröva om samtycke ska ges till att adoptionsförfarandet får fortsätta (6 kap 14 § SoL). Endast om det finns synnerliga skäl får den tiden förlängas. Om en familj flyttar inom staden behålls ärendet av den stadsdelsnämnd som beslutat om medgivande. Den stadsdelsnämnd som gjort utredningen ska således fullfölja ärendet. Om flyttning däremot skett till annan kommun är det den nuvarande hemkommunen som får göra utredning för samtycke till fortsatt adoptionsförfarande. Eftersom tingsrätten skickar remissen till den stadsdelsnämnd där familjen är folkbokförd ska remissen omedelbart översändas till rätt stadsdelsnämnd och tingsrätten underrättas om var utredning kommer att ske.

Om samtycke till fortsatt adoptionsförfarande vägras måste stadsdelsnämnden eller delegation/utskott fatta beslut om detta.

Återkallelse av medgivande

Ett medgivande är alltid tidsbegränsat till två år (6 kap 12 § SoL). Under de två år som medgivandet gäller kan det inträffa något, som gör att de sökanden inte längre anses lämpade att ta emot barn för adoption.

Då en anmälan om ändrade förhållanden inkommer till stadsdelsnämnden måste handläggaren skyndsamt genomföra en utredning i syfte att ge stadsdelsnämnden ett beslutsunderlag att bedöma om förändringen är av betydelse eller inte för det redan lämnade medgivandet. Visar det sig att de sökandes förhållanden väsentligen förändrats och det därigenom bedöms att ett fortsatt adoptionsförfarande inte är förenligt med barnets bästa, är det stadsdelsnämnd eller utskott som fattar beslut att återkalla det redan lämnade medgivandet (6 kap 13 § SoL).

Det kan också sedan ett barn tagits emot, visa sig att en fortsatt vistelse i det blivande adoptivhemmet inte är till barnets bästa. I sådana fall får adoptionsförfarandet inte fortsätta och medgivandet ska återkallas (6 kap 13 § SoL).

Överklagande

Enligt 16 kap 3 § SoL kan följande beslut överklagas genom förvaltningsbesvär till länsrätten i Stockholms län;

- beslut enligt 6 kap 12 § SoL om medgivande att ta emot barn för adoption
- beslut enligt 6 kap 13 § SoL om återkallelse av medgivande
- beslut enligt 6 kap 14 § SoL om samtycke till fortsatt adoptionsförfarande.

Barnet anländer – stadsdelsnämndens tillsynsskyldighet

Information till stadsdelsnämnden att barnet anlänt

Sökanden som har fått samtycke enligt 6 kap 14 § SoL till att adoptionsförfarandet får fortsätta ska uppmanas att omedelbart anmäla till stadsdelsnämnden när barnet anlänt. När barnet anlänt till Sverige ska sökanden lämna in sin ansökan om adoption till tingsrätten där sökanden är folkbokförd eller till myndigheten för internationella adoptioner (MIA) för godkännande.

Folkbokföring

Sökanden ska inom en vecka efter barnets ankomst låta folkbokföra barnet. Barnets pass gäller som legitimation.

Medborgarskap

Om någon av adoptivföräldrarna är svensk medborgare och barnet är under 12 år, blir barnet automatiskt svensk medborgare när den svenska adoptionen är beslutad.

Aktiv bevakning av adoptionsbeslut

Adoptioner beslutade i ett land som anslutit sig till Haagkonventionen gäller i Sverige utan ytterligare beslut.

I övriga fall måste utredaren vid stadsdelsnämnden aktivt bevaka att barnet blir adopterat. Detta är viktigt då barnet så länge adoptionsprocessen inte är avslutad, saknar familjerättslig anknytning till de blivande adoptivföräldrarna.

Den aktiva bevakningen består bland annat i att handläggaren tar reda på vilka handlingar som finns om adoptionen, bistår de sökande med information om hur man går vidare till tingsrätten och bevakar att så sker, alternativt hänvisa sökanden till MIA för ett godkännande.

- *Upprättande av testamente*

I avvaktan på att adoptionen blir klar bör de blivande adoptivföräldrarna uppmanas att skriva testamente till förmån för barnet och också skriva in det som förmånstagare i eventuella försäkringar.

Tillsynsansvar

Fram till dess att tingsrätten fattat beslut om adoption är barnet att betrakta såsom fosterbarn vilket innebär att stadsdelsnämnden har tillsynsansvar över barnet. För att uppfylla sina skyldigheter bör den stadsdelsnämnd som lämnat medgivande eller samtycke, genom personliga besök hålla sig väl förtrogen med förhållandena i hemmet och ge de blivande adoptivföräldrarna behövligt stöd. Av 6 kap 7 § SoL framgår att socialnämnden ska medverka till att de barn som avses i 6 kap 6 § SoL får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden och lämna de blivande adoptivföräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Ett par månader efter det att barnet anlant ska handläggaren besöka familjen för en första uppföljning och vid behov, erbjuda adoptivföräldrarna råd och stöd. Erfarenheter visar att nyblivna adoptivföräldrar kan behöva extra stöd och hjälp med den så viktiga anknytningsprocessen.

Fastställelse av internationell adoption

Sverige har införlivat Haagkonventionen i svensk rätt genom en särskild lag som trädde i kraft den 1 juli 1997 ”*Lag (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner*”. Originaltexterna från konventionen tillsammans med svensk översättning finns med som en bilaga till denna lag. I lagen anges att MIA är centralmyndighet enligt konventionen och fullgör de uppgifter som ankommer på en sådan myndighet, om inte annat följer av lag och författning.

När det gäller adoptivbarnets ställning efter adoptionen skiljer man mellan starka och svaga adoptioner. En svag adoption innebär att en viss rättslig anknytning vidmakthålls mellan barnet och dess biologiska släkt. Möjlighet vid svag adoption kan också finnas till en hävning av adoptionen. I Sverige tillämpas dock endast stark adoption

vilket innebär att barnet efter adoptionen anses vara adoptantens barn i alla avseenden. Någon hävning av stark adoption är inte möjlig. Endast i vissa undantagsfall upphör all verkan av adoptionen (4 kap 7 § FB).

Om adoptionsbeslutet kommer från ett land som är anslutet till Haagkonventionen gäller det automatiskt i Sverige (artikel 23 Haagkonventionen).

Om adoptionsbeslutet kommer från ett land som inte är anslutet till Haagkonventionen och om adoptionsbeslutet från barnets ursprungsland har samma rättsverkningar som en svensk adoption d.v.s. en stark adoption, är det tillräckligt att MIA *godkänner* adoptionen (3 § IRA).

Om adoptionsbeslutet kommer från ett land som inte anslutit sig till Haagkonventionen och om adoptionsbeslutet från barnets ursprungsland är en svag adoption ska tingsrätten besluta att godkänna adoptionen. Detta är nödvändigt för att adoptionen i Sverige ska bli en stark adoption.

I den händelse det saknas adoptionsbeslut från barnets ursprungsland ska de sökande vända sig till tingsrätten.

Uppföljning

De flesta länder kräver en *uppföljningsrapport* angående barnets nya livssituation efter sex månader. Vissa länder har dock krav på flera uppföljningsrapporter. Uppföljningen är avsedd för barnets företrädare i ursprungslandet och bör ge en fyllig bild av barnets utveckling och anpassning i sitt nya hem.

Uppföljningsansvaret tillkommer den kommun där barnet är folkbokfört. I Stockholm gäller att uppföljningsansvaret åvilar den stadsdelsnämnd som beslutat om medgivande. Rapporten ska överlämnas till föräldrarna för översättning och vidarebefordran till den organisation som förmedlat barnet eller till utlandskontakten.

Rapporten bygger på en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL har inletts och registrerats i paraplysystemet (mall finns i paraplysystemet). Beslut om att överlämna rapporten kan fattas av tjänsteman och anmälas på lista till nämnden.

Enligt 5 kap 1 § SoL ska socialnämnden tillgodose det *särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om adoption avgjorts*. Denna skyldighet är inte tidsbegränsad utan finns till dess adoptivbarnet uppnått vuxen ålder. Stöd kan ske genom allmän rådgivning eller som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL.

I Stockholm finns ett särskilt resurscenter för adopterade barn och deras familjer dit föräldrar själva kan vända sig för att få råd och tips på vart de kan vända sig för att erhålla den sorts hjälp och stöd som barnet och de själva är i behov av. Resurscentret

för adopterade hittas via socialtjänstförvaltningens växel tfn 08-508 25 000. I Stockholm finns också en öppen förskola, SPIRA, som är en öppen verksamhet för adopterade barn 0-6 år och deras föräldrar. Vidare finns Duvnäs Föräldrastöd som kan hjälpa och stödja föräldrar som har bekymmer med samspelet inom den nya familjen, är oroliga över adoptivbarnets beteende eller anknytningen mellan barn och förälder. Föräldrar som känner oro för sitt barns hälsa på ett eller annat sätt ska i första hand kontakta sin barnavårdscentral eller barnläkarmottagning.

Exempel i livet på när adoptionen kan göra sig påmind i familjen är när barnet ska börja i förskolan och i skolan samt under tonårstiden. Även när många adopterade själva blir föräldrar intresserar de sig på nytt för sitt ursprung, och graviditet och småbarnstid kan väcka minnen hos många adopterade som kanske tidigare varit omedvetna. Stöd kan också sökas hos BUP, Familjerådgivningen eller hos kurator eller psykolog inom barnhälsovården och skolan. Det finns också privata mottagningar.

Alla adoptivbarn, som har ett annat modersmål än svenska vid ankomsten till Sverige, har *rätt till modersmålsundervisning* enligt 2 kap. 9 § grundskoleförordningen. De blivande adoptivföräldrarna ska informeras om denna rättighet. Enligt skolverkets tolkning av grundskoleförordningen ska skolan erbjuda modersmålsundervisning till alla adoptivbarn som har ett annat modersmål än svenska, även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Enskilda adoptioner

Inledning

Antalet enskilda (privata) adoptioner i Sverige varierar över åren och utgör tio till tjugoprocent av alla adoptioner. Utrymmet för enskilda adoptioner är begränsat till släktadoptioner och andra adoptioner där tilltänkta adoptivföräldrar och barn har en *särskild relation redan före adoptionen*.

Enskild adoption kan också ske om de sökande har särskild anknytning till ett visst land och därmed speciella skäl för att vilja adoptera därifrån. MIA ska avge yttrande om avsett förmedlingssätt är tillförlitligt när det är fråga om adoption av ett barn från utlandet utan medverkan av en auktoriserad organisation, vid s.k. enskild adoption.

Ansökan om att få adoptera ett visst barn

En ansökan om adoption av *ett visst barn bosatt i Sverige inlämnas till tingsrätten* i den ort där sökanden är folkbokförd. Med ett visst barn menas till exempel ett barn som är fött i Sverige, ett barn som kommit till Sverige från utlandet, ett släktingbarn bosatt i Sverige eller utomlands, ett styvbarn eller ett familjehemsplacerat barn.

Barn under 18 år får inte adopteras utan föräldrarnas samtycke. I särskilda fall kan adoption medges även utan förälders samtycke (FB 4 kap 5a§ 2 st).

Efter det att tingsrätten erhållit en ansökan om adoption av ett visst barn remitteras den till aktuell stadsdelsnämnd för yttrande. Yttrandet ska innehålla samma uppgifter som en medgivandeutredning enligt 6 kap 12 § SoL. Om det finns skäl för att inte följa den ordningen som stadgas för en medgivandeutredning ska skälen redovisas i yttrandet.

Barnets egen inställning

I lagstiftningen framhålls särskilt att barnets egen inställning måste klargöras. Barn som fyllt 12 år får inte adopteras utan eget samtycke. Det finns emellertid två undantag från denna regel. Det första är om barnet är under 16 år och det skulle skada honom eller henne att bli tillfrågad. Det andra är om barnet är varaktigt hindrat från att lämna samtycke på grund av psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande (4 kap § 5 FB).

Med hänvisning till artikel 12 i barnkonventionen infördes den 1 januari 1998 en bestämmelse i socialtjänstlagen som innebär att vid en åtgärd som berör barn ska barnets egen inställning så långt det är möjligt ska klarläggas. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad.

Av 4 kap 10 § FB framgår att det är socialnämnden i den kommun där sökanden är folkbokförd som, på begäran av domstol, ska söka klarlägga barnets inställning och redovisa den för rätten. I de fall barnet inte vistas i Sverige bör barnets livssituation och åsikt redovisas av lokal myndighet i barnets hemland. Om svårigheter uppstår med att finna en lokal myndighet kan handläggaren vända sig till svensk ambassad eller till någon internationell hjälporganisation för konsultation. ISS (International social service) kan på stadsdelsnämnds uppdrag, se meddelandeblad nr 10/2002 från Socialstyrelsen, medverka. Utrikesdepartementets avdelning för rättsinformation kan också ge vägledning. Den sökande får själv svara för ev. utredningskostnader.

Styvbarnsadoption/närståendeadoption

Med styvbarnsadoption menas det fall där ena maken önskar adoptera den andre makens barn. En styvbarnsadoption skiljer sig från andra adoptioner i det avseendet att barnet som ska adopteras, redan lever tillsammans med sin vårdnadshavare och i de flesta fall, även med den som önskar adoptera det.

Ansökan om styvbarnsadoption inlämnas till tingsrätten som därefter remitterar ärendet för yttrande till den stadsdelsnämnd där sökanden är folkbokförd. Även vid styvbarnsadoptioner ska adoptionen och dess konsekvenser grundligt diskuteras igenom med de berörda. Barnets andra biologiska förälder ska höras och ges möjlighet att delta i samtalen. Det är av stor vikt att barnet även i dessa fall får kännedom om sitt ursprung.

I de fall barnet inte vistas i Sverige bör barnets livssituation och åsikt redovisas av lokal myndighet i barnets hemland.

Adoption av släktingbarn bosatta utomlands

Sökande med invandrarbakgrund som önskar adoptera en nära släkting från sitt ursprungsland skall söka medgivande hos stadsdelsnämnden av ett visst barn enligt 6 kap 12 § SoL. Om barnet har sin hemvist utomlands ska sökanden genomgå anvisad föräldrautbildning och medgivandeutredningen ska göras lika grundlig och med iakttagande av barnperspektivet såsom beskrivits ovan för internationella adoptioner. Om sökande har adopterat barn från utlandet tidigare får medgivande lämnas även om sökande inte deltagit i föräldrautbildning.

Även vid dessa adoptioner krävs dokument från barnets ursprungsland som visar att barnet är tillgängligt för adoption. Sökanden som erhållit ett medgivande uppmanas kontakta MIA för att få prövat att förutsättningar föreligger att adoptionen kan genomföras med hänsyn till handlingar och förmedlingssätt (§ 4 Lag om internationell adoptionsförmedling).

I vissa fall vänder sig sökande direkt till tingsrätten som remitterar ärendet för yttrande till den stadsdelsnämnd där sökanden är folkbokförd.

Adoption av spädbarn födda i Sverige

I det fall ett spädbarn fötts i Sverige och lämnas för adoption, genomför socialtjänsten en utredning av barnets och moderns förhållanden enligt 11 kap 1 och 2 §§ SoL (se stadens riktlinjer för Utredning och dokumentation i barn- och ungdomsutredningar, www.stockholm.se/socialtjanstforvaltningen).

Det händer att modern har kontakt med socialtjänsten redan innan barnet är fött. I båda dessa fall är det vistelsebegreppet som gäller och utredningen genomförs av den stadsdelsförvaltning där modern och barnet vistas. Faderns inställning till att barnet lämnas för adoption måste inhämtas oavsett om han är vårdnadshavare eller ej.

För att ge modern skälig betänketid inför adoptionsbeslutet bör hon inte lämna sitt slutliga samtycke till adoption förrän tidigast sex veckor efter nedkomsten. Modern har också möjlighet att återkalla sitt samtycke till adoption när som helst till dess tingsrättens beslut om adoption vunnit laga kraft.

En adoption får inte genomföras innan faderskapet är fastställt. Om faderskapet inte går att fastställa måste faderskapsutredningen vara nedlagd genom beslut i stadsdelsnämnden. Det är den stadsdelsnämnd där barnet är folkbokfört som ansvarar för genomförandet av faderskapsutredningen.

Adoption av familjehemsplacerat barn

Familjehemsföräldrarna lämnar in ansökan om adoption till tingsrätten i den ort där familjen är bosatt och folkbokförd. Tingsrätten remitterar därefter ärendet både till sökandens och till vårdnadshavarens stadsdelsnämnd för yttrande (FB § 10). Enligt FB kap 4 § 5a 1 st får den som ej fyllt arton år ej adopteras utan föräldrars samtycke. Enligt 2 st samma paragraf behövs samtycke inte av den som lider av en allvarlig psykisk störning, är utan del i vårdnaden eller befinner sig på okänd ort. Är detta fallet för båda föräldrarna, ska samtycke inhämtas från särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet.

Efterforskningar

De flesta adopterade funderar över sitt ursprung. Forskning har visat att intresset hos adopterade att söka sitt ursprung är särskilt vanligt till exempel under tonårstiden, i samband med att de själva får barn eller i samband med adoptivföräldrarnas död.

Handläggaren måste därför vara beredd på att de adopterade kan komma att begära att få ta del av information om sin adoption som kan finnas på stadsdelsnämnden. I detta sammanhang kan det inte nog poängteras hur viktigt det är att handläggaren går varsamt fram. Erfarenheter visar att många adopterade som söker sitt ursprung kan behöva få samtala kring de förväntningar som finns knutna till efterforskningarna och först därefter ta del av själva aktmaterialet. Handläggaren bör även finnas till hands som stöd under själva genomläsningen av aktmaterialet och för att svara på frågor som kan dyka upp under genomläsningens gång.

Enligt sekretesslagen har en adopterad person rätt att få ta del av tillgängligt material om sitt ursprung (14 kap 4 § 1 st SekrL och 7 kap 4 § 1 st SekrL). Vill en omyndig adopterad person ta del av tillgängligt material gällande biologisk förälder, krävs samtycke från denna innan handlingarna kan uppvisas. Fråga huruvida samtycke finns till att handlingarna lämnas ut, ska utföras av stadsdelsnämndens företrädare. En strävan bör vara att efterforskningarna sker i samråd med adoptivföräldrarna. Är den adopterade myndig måste den adopterade själv rekvidrera handlingarna från stadsarkivet i Stockholm eller ge sin skriftliga fullmakt till stadsdelsnämndens handläggare att rekvidrera handlingarna.

I de fall en biologisk förälder, som lämnat sitt barn för adoption, vänder sig till stadsdelsnämnden för att få veta hur barnet har det eller vill komma i kontakt med barnet, ska handläggaren alltid samråda med adoptivföräldrarna om barnet är omyndigt. Det är adoptivföräldrarna och den adopterade själv, beroende på ålder och mognad, som avgör om en kontakt ska komma till stånd eller inte.

Dokumentation och gallring

Ett adoptionsärende sträcker sig över lång tid och består av flera utredningar och beslut. Utredningarna görs med stöd av 11 kap. 1 § SoL inledas. Socialtjänstens befo-

genheter enligt 11 kap. 2 § utnyttjas endast vid utredning av spädbarn i fött i Sverige och som lämnas för placering och adoption.

Efter det att barnet anlant och beslut om adoption fattats ska uppgift om barnet tas upp på den förteckning över de medgivanden enligt 6 kap 12 § SoL, som lämnats för barn i familjehem eller i andra enskilda hem inom kommunen, som socialnämnden har skyldighet att föra.

En personakt som innehåller beslut om adoption får inte gallras. Alla handlingar som rör barnets bakgrund ska förvaras i personakten. Enligt 12 kap 2 § punkt 2 SoL är handlingar som kommit in eller upprättats i samband med adoption undantagna från regeln om gallring av personakter inom socialnämnden. Samtliga handlingar rörande adoptionen arkiveras på ett ställe. Personakter för adopterade över 18 år förvaras på stadsarkivet i Stockholm.

I det fall en familj utretts för adoption men sedan inte fullföljt adoptionen, ska akten gallras fem år efter det att den sista anteckningen gjordes i akten (12 kap 1 § SoL). Observera att undantagna från denna gallringsregel är sökande födda någon av dagarna 5, 15 eller 25. Deras akter (A-akter) ska bevaras för framtida forskning och ska årligen skickas till stadsarkivet.

SOCIALTJÄNSTFÖRVALTNINGEN
RESURSTEAMEN BARN OCH UNGDOM/ADOPTION

Anmälan till FIA-utbildning i Stockholms stad

Sökandes namn:	Personnummer
Telefon dagtid:	Mobil
E-post:	
Adress:	
Postnummer:	Ort:
Stadsdel:	

Sökandes namn:	Personnummer
Telefon dagtid:	Mobil
E-post:	
Adress:	
Postnummer:	Ort:
Stadsdel:	

Önskemål om kurstider:

- ☐ Kan endast eftermiddagar
☐ Kan endast kvällstid
☐ Kan både eftermiddag och kväll

Har haft personligt informationssamtal med familjerätten i _____ stadsdelsförvaltning

Handläggare:	Datum:

Betydelsefulla uppgifter (t.ex. biologiska barn, adoption av släktingbarn eller på annat sätt bekant barn):

Kostnad: 2 000 kr per person. Räkningen skickas ut separat. För att delta i kursen måste fakturan vara betald på förfallodagen innan kursstart.

Maila anmälningsblanketten till adopterad@sot.stockholm.se

Socialtjänstförvaltningen
Resursteamet barn och ungdom/adoption
106 64 STOCKHOLM Fax 508 25 240

ANSÖKAN OM MEDGIVANDE ENLIGT 6 KAP. 6 § 2 ST
OCH 12 § SOCIALTJÄNSTLAGEN (SoL)

Sökandens efternamn och samtliga förnamn

Personnummer

.....

Medborgare

i.....Yrke/sysselsättning.....

Arbetsplats.....Tfn.....

Sökandens efternamn och samtliga förnamn

Personnummer

.....

Medborgare

i.....Yrke/sysselsättning.....

Arbetsplats.....Tfn.....

Bostadsadress, post

nr/ort.....Tfn.....

FAMILJEFÖRHÅLLANDEN

Äktenskapet/partnerskapet ingicks år.....Ev. tidigare äktenskap/partnerskap.....

Ev. barn: Kön och födelseår (ange om de är biologiska, adopterade eller placerade av socialnämnd.....

Därav hemmavarande (födelseår).....

ADOPTIONSKONTAKTER

Är ni idag anmäld hos någon auktoriserad organisation?.....

Har ni någon privat kontakt?.....

ANSÖKAN GÄLLER ETT KÄNT BARN

Namn.....Kön.....

Personnr..... Medborgare i.....

Vistelseadress.....

Föräldrars eller annan vårdnadshavares namn.....

Ev. ytterligare upplysningar.....

Tillåtelse att inhämta utdrag ur polisregister, socialregister

JA..... NEJ.....

Intyg från Försäkringskassan och arbetsgivare om de tre senaste årens sjukperioder ska
inlämnas

JA..... NEJ.....

Ev. ytterligare upplysningar.....

Ort och datum

.....
Sökandens underskrift

.....
Sökandens underskrift